

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

MERJENJE INFLACIJE IN NJEGOVO RAZUMEVANJE

Ljubljana, september 2007

PETAR DURALIJA

IZJAVA

Študent PETAR DURALIJA izjavljam, da sem avtor tega diplomskega dela, ki sem ga napisal pod mentorstvom mag. MOJCE BAVDAŽ, in dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, dne _____

Podpis: _____

KAZALO

1	UVOD.....	1
2	POJEM IN POMEN INFLACIJE	2
2.1	VRSTE INFLACIJE.....	3
2.2	POSLEDICE INFLACIJE.....	4
2.2.1	STROŠKI.....	4
2.2.2	KORISTI	5
2.3	INFLACIJA V SLOVENIJI.....	5
3	MERJENJE INFLACIJE.....	8
3.1	MERJENJE INFLACIJE V EVROPSKI UNIJI	9
3.2	MERJENJE INFLACIJE V SLOVENIJI.....	9
3.2.1	DELEŽ NADZOROVANIH CEN V ICŽP-ju	10
3.2.2	METODOLOGIJA IZRAČUNA ICŽP-ja.....	11
3.2.2.1	TIP GOSPODINJSTVA.....	12
3.2.2.2	DOLOČITEV PORABNIŠKE KOŠARICE – LISTE PROIZVODOV IN STORITEV	12
3.2.2.3	OPAZOVANJE CEN.....	13
3.2.2.4	PONDERACIJSKI SISTEM.....	15
3.2.2.5	IZRAČUN POVPREČNIH CEN IN INDEKSOV.....	17
3.2.3	HARMONIZIRAN INDEKS CEN ŽIVLJENJSKIH POTREBŠČIN	19
3.2.3.1	ZGODOVINA.....	19
3.2.3.2	ZAJEM.....	20
3.2.3.3	UTEŽI	20
3.2.3.4	PREVERJANJE PODATKOV	21
3.2.3.5	SPREMEMBE V KAKOVOSTI	21
3.2.3.6	SEZONSKI PROIZVODI.....	23
3.2.4	RAZLIKE MED HARMONIZIRANIM IN NACIONALNIM ICŽP-jem	23

4	EMPIRIČNA RAZISKAVA.....	24
4.1	CILJI EMPIRIČNE RAZISKAVE S HIPOTEZO.....	24
4.2	UTEMELJITEV IZBRANIH METOD.....	24
4.3	SEKUNDARNI VIRI KVALITATIVNIH INFORMACIJ.....	25
4.3.1	OPIS METODE.....	25
4.3.2	ANALIZA.....	25
4.4	FOKUSNA SKUPINA.....	27
4.4.1	IZBOR UDELEŽENCEV IN POTEK FOKUSNE SKUPINE.....	28
4.4.2	PREDSTAVITEV REZULTATOV.....	28
4.4.3	RAZPRAVA.....	33
4.5	UGOTOVITVE EMPIRIČNE RAZISKAVE.....	35
5	SKLEP.....	36
6	LITERATURA.....	38
7	VIRI.....	39
	PRILOGA.....	1

1 UVOD

Inflacija pomeni dvig splošne ravni cen, kar ob ostalih nespremenjenih dejavnikih pomeni zmanjšanje kupne moči in s tem znižanje blaginje ekonomskih subjektov. S tega vidika je za vsakega posameznika, kot tudi za celotno državo, zelo pomembno spremljanje inflacije. V Sloveniji je za merjenje in prikazovanje spremembe splošne ravni cen zadolžen Statistični urad Republike Slovenije (v nadaljevanju SURS), ki meri inflacijo z indeksom cen življenjskih potrebščin (v nadaljevanju ICŽP). Ta zajema spremembe cen izdelkov in storitev, ki skladno z Anketo o potrošnji v gospodinjstvih (v nadaljevanju Anketa) predstavljajo potrošniške navade gospodinjstev. Inflacija je izračunana kot ponderirano povprečje sprememb individualnih cen, pri čemer SURS pri izračunu uporablja stalne ponderje, ki se po potrebi, na podlagi dobljenih rezultatov iz Ankete, spreminjajo enkrat letno.

V javnosti je mogoče slišati, kako cene rastejo bolj, kot to prikazuje uradna statistika. Vzrokov za to je veliko. Glavni razlog je ta, da ljudje niso najboljše seznanjeni z načinom merjenja inflacije. Le-ti oblikujejo svoja mnenja o inflaciji, ki jo občutijo na lastni koži, na podlagi izdelkov in storitev, ki jih kupujejo oziroma uporabljajo vsak dan. Teh pa je v primerjavi s številom izdelkov in storitev, ki jih spremlja SURS, precej manj. SURS namreč spremlja več kot 14.000 cen za več kot 600 različnih izdelkov in storitev na različnih prodajnih mestih v štirih večjih krajih v Sloveniji. Na ta način je uradna inflacija izračunana kot povprečje, ki je manj občutljivo za posamezne primere, na katere so posamezniki tako zelo pozorni. Pri izračunu inflacije pa je prav tako potrebno upoštevati vpliv razvoja tehnologije pri izdelkih, kot so na primer avtomobili, osebni računalniki, mobilni telefoni, ter vpliv sezonskih nihanj pri sadju, zelenjavi, oblačilih, obutvi, ki jih SURS obravnava posebej.

Namen diplomske naloge je prikazati koncept inflacije in njegovo merjenje ter, na podlagi analize sekundarnih virov kvalitativnih podatkov in opravljene fokusne skupine med podiplomskimi študenti Ekonomske fakultete v Ljubljani (v nadaljevanju EF), ugotoviti poznavanje merjenja inflacije in prikazati vzroke, zakaj se občutena inflacija pri ljudeh razlikuje od ICŽP-ja.

Diplomsko nalogo začejam s teoretičnim vidikom inflacije, kjer se posvetim pomenu izračunavanja inflacije, vzrokom za njen nastanek ter stroškom in koristim, ki jih povzroča. V drugem delu prikažem merjenje inflacije, in sicer način izračunavanja inflacije in metodologijo izračuna ICŽP-ja. V tem delu predstavim tudi posebnosti izračuna harmoniziranega ICŽP-ja (v nadaljevanju HICŽP), ki se uporablja za primerjavo inflacijskih stopenj v državah članicah Evropske unije (v nadaljevanju EU), ter prikažem glavne razlike med HICŽP-jem in nacionalnim ICŽP-jem. Zadnji del diplomske naloge obsega analizo sekundarnih virov kvalitativnih informacij in predstavitev rezultatov,

dobljenih na podlagi opravljene fokusne skupine s podiplomskimi študenti EF-ja v Ljubljani. Diplomsko nalogo zaključim z glavnimi ugotovitvami.

2 POJEM IN POMEN INFLACIJE

Inflacija je dvig splošne ravni cen v gospodarstvu. Lahko gre za enkratni dvig cen, lahko pa je rast cen prisotna dalj časa. Je tako ekonomsko kot tudi socialno nezaželen pojav, zato si države prizadevajo za čim nižjo inflacijo. Ni natančno jasno, kaj naj bi bila optimalna višina inflacije, vendar se z vidika ekonomske teorije upošteva, da mora rast cen ustrezati ravnotežni rasti gospodarstva (Roter, 2003, str. 3).

Inflacija lahko nastane zaradi presežka povpraševanja nad ponudbo ali pa zaradi avtonomnega povišanja cene ene izmed stroškovnih postavk (npr. podražitev nafte). Potrebno je razlikovati med vzroki za dalj časa prisotno visoko inflacijo in med enkratnimi vzroki za dvig ravni cen, ki so prisotni kratkoročno (Roter, 2003, str. 9):

- ⇒ Dolgotrajna in visoka inflacija je vedno monetarni fenomen, kar pomeni, da tako inflacijo lahko povzroča le dalj časa prisotna in visoka rast denarja v obtoku. S tem stališčem se strinjajo tako keynesianci kot monetaristi, čeprav imajo različne poglede na to, kaj premika krivuljo agregatnega povpraševanja.
- ⇒ Vzroke za inflacijo, ki je prisotna kratkoročno, monetaristi in keynesianci vidijo različno. Monetaristi so prepričani, da tudi kratkotrajno inflacijo povzroča povečana količina denarja v obtoku, ki povečuje agregatno povpraševanje. Keynesianci pa trdijo, da inflacijo povzroča katerikoli dejavnik, ki vpliva na povečano agregatno povpraševanje (spremenjena količina denarja v obtoku, spremenjeno trošenje države ali sprememba davkov, spremenjeno obnašanje potrošnikov, sprememba neto izvoza, sprememba investicij), ali pa dejavniki, ki vplivajo na premik krivulje agregatne ponudbe v levo (povečanje stroškov proizvodnje kot so na primer: višanje plač, višanje cene nafte, višanje deviznega tečaja, ipd.).

Spreminjanje ravni cen je v vsakem gospodarstvu pomemben faktor gospodarske rasti, zato mora država spremljati rast cen in po potrebi ukrepati v kritičnih trenutkih. Cenovna stabilnost je eden temeljnih ciljev slovenske makroekonomske politike od začetka tranzicije dalje in predstavlja enega od petih kriterijev, ki jih je bilo potrebno doseči, da je Slovenija v začetku leta 2007 lahko prevzela skupno evropsko valuto, evro. S članstvom v EU je Slovenija prevzela obveznost, da bo takrat, ko doseže mastrichtske konvergenčne kriterije, postala članica evro območja.

Kazalec gibanja ravni cen (ICŽP) lahko uporabljamo tudi kot kazalec gibanja življenjske ravni prebivalstva, vendar pa moramo vedeti, da je spreminjanje cen življenjskih

potrebščin le eden od dejavnikov življenjske ravni. Za celovitejšo spremljanje življenjske ravni je potrebno s pomočjo ustreznih kazalcev spremljati tudi druga področja (na primer zdravstveno, kulturno, socialno, družbenopolitično, izobrazbeno), ki določajo življenjsko raven (Bregar, Ograjenšek, Bavdaž, 1999, str. 103).

Prav tako uporabljamo kazalec gibanja ravni cen (ICŽP) kot deflator za preračun nominalnih v realne plače, pri čemer moramo upoštevati (Bregar, Ograjenšek, Bavdaž, 1999, str. 103):

- ⇒ da dinamika cen za življenjske potrebščine, ki jih kupujejo skupine prebivalcev, za katere izračunavamo realne dohodke, ni nujno enaka povprečni dinamiki cen življenjskih potrebščin, ki je upoštevana pri izračunu ICŽP-ja;
- ⇒ da struktura potrošnje za skupino prebivalcev, za katere izračunavamo realne dohodke, ni nujno enaka povprečni strukturi potrošnje, na kateri temelji ponderacija za izračun ICŽP-ja.

2.1 VRSTE INFLACIJE

V nadaljevanju so predstavljene štiri obstoječe klasifikacije (Plešec, Marzidovšek, 2000, str. 3-5).

Odprta/zadušena

Inflacija je odprta, ko se cene na trgu oblikujejo prosto, glede na tržno ponudbo in povpraševanje. Zadušena pa je inflacija tedaj, ko vlada administrativno nadzoruje oblikovanje cen proizvodov in storitev ali komponent (inputov) cen. Vsako presežno povpraševanje je tako zadušeno že na ravni stroškov.

Pričakovana/nepričakovana

O pričakovani inflaciji govorimo, kadar ekonomski subjekti v narodnem gospodarstvu pričakujejo, da bo raven cen začela naraščati. Pričakovanja namreč določajo in označujejo učinek inflacije. Kadar pa je naraščanje ravni cen nenadno, govorimo o nepričakovani inflaciji. Le nepričakovana inflacija realno negativno vpliva na proizvodnjo in zaposlenost.

Polzeča/uravnavana/galopirajoča/hiperinflacija

Omenjene vrste razlikujemo glede na stopnjo, po kateri cene naraščajo. Rast cen, ki ne preseže 2-3 % ter ne prinaša visokih inflacijskih pričakovanj, imenujemo polzeča inflacija. Uravnavana inflacija je višje, dvoštevlično naraščanje cen. Nenehno, še hitrejšo rast cen imenujemo galopirajoča inflacija. Nenavadno oziroma visoko naraščanje ravni cen pa imenujemo hiperinflacija, kjer denar izgubi funkcijo hranilca vrednosti in delno tudi funkcijo menjalnega sredstva.

Povpraševalna/stroškovna

Klasična teorija loči povpraševalno in stroškovno inflacijo glede na vzroke, ki so povzročili inflacijo. Kadar je vzrok inflacije presežno agregatno povpraševanje, ki povzroči premik funkcije agregatnega povpraševanja, govorimo o povpraševalni inflaciji. Kadar pa so vzrok inflacije naraščajoči stroški, kjer stroškovni pritiski povzročajo premik funkcije agregatne ponudbe, pa govorimo o stroškovni inflaciji.

2.2 POSLEDICE INFLACIJE

Inflacija povzroča prerazdelitev dohodka ter izkrivlja relativne cene. Kot že rečeno, ni jasno, kaj naj bi bila optimalna višina inflacije. Previsoka inflacija povzroča gospodarstvu večje stroške kot koristi, hitro zniževanje inflacije pa lahko zavira gospodarsko rast ter povečuje brezposelnost. Inflacija na dolgi rok naj ne bi imela vpliva na realne kategorije (realni BDP, realne plače, relativne cene, realne obrestne mere), saj se nominalne količine gibljejo vzporedno z inflacijo. V praksi, vsaj na kratek rok, to ne poteka tako gladko, zato je možno identificirati stroške in koristi inflacije, pri tem pa je pomembno razlikovati med popolno pričakovano inflacijo ter delno pričakovano in nepričakovano inflacijo.

2.2.1 STROŠKI

Zaradi permanentne inflacije se realno večajo izgube nekaterih ekonomskih subjektov. Posledično se izgublja tudi zaupanje v ekonomsko politiko. Pojavljati se začnejo negativna pričakovanja subjektov, ki se kažejo v zahtevah po vračunavanju stopnje inflacije v razne oblike dohodkov, kot so plače in obresti. Ekonomskemu pojavu, ki pomeni vračunavanje stopnje inflacije v vrednost makroekonomskih agregatov, pravimo indeksacija. Indeksacija sicer povzroči znižanje stroškov, ki jih ima nepričakovana inflacija, vendar deluje negativno, saj otežuje prilagajanje gospodarskim šokom kadarkoli so potrebne spremembe cen. Indeksiranje je v praksi zelo zapleteno in oslabi politično voljo za boj proti inflaciji, ker dejansko ljudi navadi živeti z inflacijo (Hrvatin, 2004, str. 5).

Inflacija v kombinaciji z davčno zakonodajo povzroča spremembe v investiranju podjetij in varčevanju prebivalstva. Podjetja in prebivalstvo lahko zaradi napačnih pričakovanj sprejemajo napačne oziroma vsaj ne najbolj optimalne odločitve ali pa varčevanje in investiranje znižajo, ker ne znajo oceniti prihodnje inflacije (povečajo pa trošenje).

Inflacija prav tako povzroča prerazdelitev premoženja med ekonomskimi subjekti. Če morajo dolžniki vrniti upnikom nominalno vrednost blaga, bodo upniki izgubljali svoje realno premoženje na račun večanja realnega premoženja dolžnikov.

2.2.2 KORISTI

Inflacija prinaša tudi nekaj koristi, med katere sodijo predvsem naslednje (Roter, 2003, str. 4):

- ⇒ Najpogosteje se med koristmi omenja seignorage, ki predstavlja dohodek izdajatelja denarja. Lahko ga razumemo kot obliko davka, ki je manj diskriminatoren od kakšne druge oblike davkov.
- ⇒ Ker so minimalne plače navzdol rigidne, predstavlja inflacija način za zniževanje realnih plač, če plače niso popolnoma indeksirane na inflacijo (na primer kadar je tak proces potreben zaradi doseganja ravnovesja na trgu delovne sile).
- ⇒ Podobno kot v primeru prilagajanja realnih plač lahko inflacija deluje tudi v primeru prilagajanja relativnih cen. Podjetja namreč cene podcenjenih dobrin preprosto dvigujejo, medtem ko cene precenjenih dobrin ne znižajo, temveč počakajo, da inflacija izniči previsoke cene. Na ta način se izognejo stroškom prilagoditve cen, splošna raven cen pa se dvigne.
- ⇒ Nizka inflacija povzroča nizke nominalne obrestne mere, le-te pa dajejo centralni banki na voljo manjši manevrski prostor za zniževanje obrestnih mer.

2.3 INFLACIJA V SLOVENIJI

Takoj po gospodarski in politični osamosvojitvi sredi leta 1991 se je Slovenija znašla v gospodarski krizi. Industrijska proizvodnja je upadala, relativna cenovna razmerja so se porušila, podjetja pa so izgube zaradi izgub trgov prenašala na cene. Glavni problem, s katerim je bila Slovenija soočena, je bila visoka stopnja indeksacije, ki se je prenesla iz Jugoslavije, zaradi visoke stopnje inflacije v tistem času. V prvem letu po osamosvojitvi je domača valuta devalvirala kar za 77 %, kar je spodbudilo inflacijo. Kmalu po osamosvojitvi je Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju Vlada) sprejela nov Zakon o cenah ter sprejela relativno obsežen nadzor nad cenami okoli tretjine strateških proizvodov in storitev, drugi del cen pa je prepustila trgu. Hkrati je Vlada v prvih stabilizacijskih fazah nadzorovala tudi cene, ki so v reprodukcijskih verigah sledile neposredno nadzorovanim cenam. Vlada je s sprejetjem zakona podprla monetarna stabilizacijska prizadevanja in nižala inflacijska pričakovanja. Ključni korak pri nižanju in stabiliziranju inflacije je bila monetarna osamosvojitve in sprejetje nove slovenske valute, tolarja, v oktobru leta 1991 (Plešec, Marzidovšek, 2000, str. 11).

Kot varovalo pred inflacijo je Slovenija z letom 1994 uvedla temeljno obrestno mero (v nadaljevanju TOM). Zakon o TOM-u je predpisal, da mora Banka Slovenije (v nadaljevanju BS) določiti TOM na višini, s katero ohranja realno vrednost denarja. TOM namreč temelji na informacijah o preteklem gibanju cen in je zato drugačen od inflacijskih

pričakovanj. BS je leta 1995 začel z ukrepi proti indeksaciji obrestnih mer tako, da je ukinil indeksiranje obrestnih mer na svojih instrumentih pod 30 dnevi, na drugih pa je kot revalorizacijski faktor začel uporabljati trimesečno povprečje pretekle inflacije. Februarja 1996 je bila osnova za izračun revalorizacije razširjena na inflacijo preteklih štirih mesecev, decembra pa na šest mesecev. S tem so se močno zmanjšala nihanja nominalnih obrestnih mer. Njihovo gibanje je postalo tesneje povezano z realnim delom obrestne mere namesto s tekočim gibanjem inflacije. Od sredine leta 1997 je referenčno obdobje za izračun povprečja inflacije spremenjeno na 12 mesecev. S tem so bila iz nominalnih obrestnih mer dokončno izločena nihanja povezana z visoko variabilnostjo tekočih mesečnih stopenj inflacije. Nominalna obrestna mera je s tem postala še manj občutljiva na nihanje inflacije in še bolj odvisna od realnega dela obrestne mere. V februarju 1998 se je pri izračunu mesečnega TOM-a pričela postopna zamenjava indeksa cen na drobno (v nadaljevanju ICND) z ICŽP-jem, tako da se od januarja 1999 mesečni TOM računa kot aritmetično povprečje mesečnih stopenj rasti cen življenjskih potrebščin (Obreza, 2006, str. 61-65).

Slovenija je vse do leta 1999 uspešno zniževala inflacijo (glej Tab. 1, str. 7; Sliko 1, str. 8). Ta se je znižala zaradi večje prisotnosti konkurence v gospodarstvu kot posledica odpiranja domačega trga, zmerne restriktivne denarne politike (visoke obrestne mere, ki so vzdrževale visoko raven varčevanja, tako da ni prešlo v trošenje in s tem v inflacijske pritiske in nizko raven kreditiranja, kar je zadrževalo inflacijske pritiske preko investicij) in ne preveč ekspanzivne fiskalne politike. Ostali dejavniki, ki so prispevali k zniževanju inflacije v tem obdobju, so bili predvsem zniževanje cen nafte na svetovnih trgih in zniževanje inflacijskih pričakovanj. Kljub zniževanju inflacijskih pričakovanj in inflacije je bila v gospodarstvu ves čas prisotna indeksacija. To je zagotovo eden od vzrokov za počasno zniževanje inflacije, saj se ohranja vezava cen (stroškov) na visoko preteklo inflacijo (Roter, 2003, str. 46-47).

Po letu 1999 se je inflacijska stopnja malo povečala zaradi šokov na strani agregatne ponudbe, ki so prihajali iz mednarodnega okolja v obliki višjih cen nafte in iz domače fiskalne politike (uvedba trošarin ter uvedba davka na dodano vrednost, ki sta povzročila prilagajanje relativnih cen predvsem v smeri zviševanja cen nemenjalnega sektorja). V letu 2000 je inflacija znašala kar 8,9 % zaradi nestabilnih cen nafte in goriv na svetovnih trgih, kar je vplivalo na rast cen mnogih drugih izdelkov in storitev. V začetku letu 2002 so zniževanje inflacijskih stopenj preprečili nekateri ukrepi fiskalne politike, in sicer zvišanje stopenj davka na dodano vrednost ter zvišanje trošarin na tobak, alkohol in naftne derivate, tekom leta pa so se zviševale tudi nadzorovane cene, predvsem komunalnih storitev in telefonije. Tako je višanje inflacije privedlo do porasta inflacijskih pričakovanj. Leta 2003 je fiskalna politika prešla k večji podpori pri zniževanju inflacije, saj je v začetku leta kompenzirala zviševanje cen nafte z zniževanjem trošarin, zamrznila pa je tudi nadzorovane cene do maja ter sprejela »Načrt o nadzoru cen«, ki naj bi omogočal

doseganje okoli 5 % inflacije ob koncu leta 2003 (Roter, 2003, str. 48). Leta 2003 je tako inflacija znašala 5,6 %.

Od julija 2002 dalje je za banke obvezna uporaba nominalnih obrestnih mer pri poslih z ročnostjo do enega leta, pred tem pa so banke uporabljale indeksacijo s TOM-om, podobno kot pri dolgoročnih poslih. Od junija 2003 dalje indeksacija s TOM-om zakonsko ni obvezna niti pri dolgoročnih poslih (Tavčar, 2004, str. 8).

Postopno umiritev inflacije se je nadaljevala tudi v naslednjih letih. K procesu zmanjševanja inflacije je precej pripomoglo naslednje: fiskalna politika, strukturne reforme skupaj z dezindeksacijo finančnih pogodb in plač ter postopna liberalizacija finančnih trgov. Počasnejša rast cen življenjskih potrebščin je bila posledica sprejetih ukrepov Vlade in BS-ja. Monetarna politika je pomembno prispevala k znižanju inflacije s konsistentno politiko obrestnih mer in deviznega tečaja. K znižanju je prispevalo tudi izvajanje restriktivnega »Načrta uravnavanja nadzorovanih cen« v letih 2004 in 2005, aciklično prilagajanje trošarin, uresničevanje usmeritev socialnega sporazuma in vstop Slovenije v EU maja 2005 ter v mehanizmu tečajev ERM II junija 2004. Še hitrejše zniževanje inflacije je preprečilo naraščanje cene nafte (Konvergenčni program, 2005, str. 12-13).

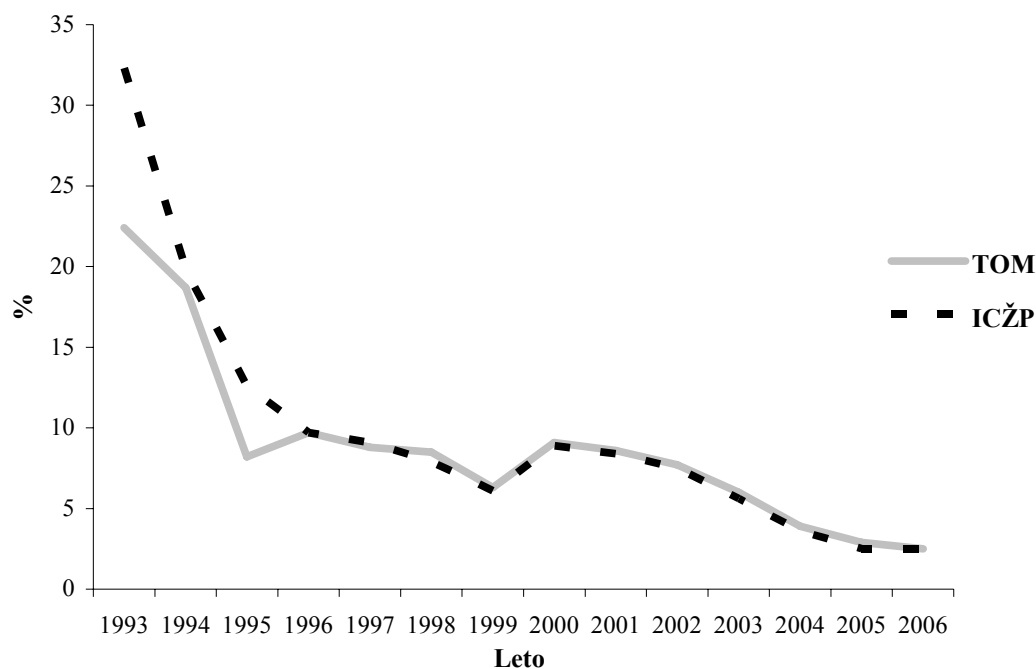
Novembra leta 2005 se je inflacija prvič spustila na »zeleno« raven. Povprečna letna inflacija je bila takrat 2,5-odstotna, kolikor je znašal tudi maastrichtski inflacijski kriterij, ki je predstavljal še zadnjo oviro za prevzem evra v Sloveniji. Leto 2006 so zaznamovala razmeroma velika nihanja cen, ki so bila pretežno posledica sezonskih dejavnikov in nihanja cen nafte na svetovnih trgih. Povprečna inflacija leta 2006 je ostala na ravni, doseženi ob koncu leta 2005, tako da je Slovenija z januarjem 2007 lahko prevzela skupno evropsko valuto, evro, in se tako pridružila dvanajstim članicam evro območja.

Tabela 1: Povprečne letne stopnje inflacije (1991-2006)

Leto	Stopnja inflacije	Leto	Stopnja inflacije
1991	117,7	1999	6,1
1992	201,3	2000	8,9
1993	32,3	2001	8,4
1994	19,8	2002	7,5
1995	12,6	2003	5,6
1996	9,7	2004	3,6
1997	9,1	2005	2,5
1998	7,9	2006	2,5

Vir: Statistični indikatorji, SURS, 2007.

Slika 1: Gibanje temeljne obrestne mere (TOM) in inflacije (ICŽP) v obdobju 1993-2006

Vir: Statistični indikatorji, SURS, 2007.

3 MERJENJE INFLACIJE

Prve obsežne diskusije o merjenju inflacije so se pojavile že v 19. stoletju, ko je nastala še danes uveljavljena metodologija njenega merjenja. V svetu prevladujeta dva pristopa merjenja inflacije, to sta mikroekonomski, ki ga danes uporablja večina držav, in novejši manj uveljavljeni makroekonomski oziroma monetaristični pristop. Za slednjega je značilna osnovna inflacija, ki je drugačen koncept od spremembe v cenah življenjskih potrebščin. Obstaja več vrst izračuna osnovne oziroma denarne inflacije. Po najenostavnejšem načinu izločimo tiste kategorije izdelkov in storitev iz splošnega kazalca inflacije, katerih gibanje cen je največje. Novejše metode merjenja osnovne inflacije pa temeljijo na stohastičnem pristopu k indeksnim številom. Po tem pristopu merjenje izhaja iz predpostavke, da so spremembe cen blaga in storitev med dvema časovnima obdobjima sestavljene iz osnovne inflacije in posebne komponente, ki je odvisna od razvoja na lokalnih trgih. Problem je torej izolirati osnovno inflacijo, ki jo lahko razumemo kot kupno moč denarja.

Mikroekonomski pristop pa ugotavlja inflacijo na podlagi merjenja sprememb cen življenjskih stroškov, kot kazalec inflacije pa uporablja ICŽP (angl. Consumer Price Index). Ta indeks meri spremembe v stroških življenjske ravni, ki so opredeljeni s tržno košarico izdelkov in storitev, ki jih porabljajo gospodinjstva. Košarica je določena na podlagi Ankete, ki služi tudi za določitev uteži posameznih proizvodov in storitev v

obrazcu indeksa. Obrazec je oblikovan na osnovi reprezentativnega načela, ki se pogosto uporablja v Laspeyresovi obliki, kar pomeni uporabo uteži iz baznega obdobja (Malačič, 2001, str. 2-4).

3.1 MERJENJE INFLACIJE V EVROPSKI UNIJI

V državah EU se kot merilo inflacije uporabljajo nacionalni ICŽP-ji, ki so po ekonomski vsebini in metodoloških osnovah sorodni našemu ICŽP-ju, kasneje pa so služili tudi kot osnova za oblikovanje HICŽP-ja tako pri nas kot tudi v tujini. Ena največjih pomanjkljivosti nacionalnih ICŽP-jev držav članic EU je bila vseskozi njihova mednarodna neprimerljivost. Vzrokov za to je bilo več, najpomembnejši pa so različni nacionalni nameni njihove uporabe. Ker inflacija sodi med pomembnejše kazalce relativne ekonomske uspešnosti posameznih gospodarstev, je bila uskladitev nacionalnih ICŽP-jev nujna. S sprejetjem Maastrichtskega sporazuma leta 1991 je postala uskladitev metodologij ICŽP-jev obvezna.

Ta sporazum je med petimi konvergenčnimi merili za pristop k ekonomski in denarni zvezi določil tudi merilo doseganja oziroma približevanja cenovni stabilnosti. Kriterij stabilnosti cen določa, da stopnja inflacije v državi članici EU ne sme presežati povprečja inflacijskih stopenj treh držav z najnižjo stopnjo inflacije za več kot 1,5 odstotne točke. Pri izračunu se uporablja dvanajstmesečno povprečje letnih stopenj HICŽP-ja, vendar pa se upoštevajo razlike v strukturi potrošnje oziroma v utežeh posameznih izdelkov in storitev držav članic. S tem je bila določena tudi zahteva o merjenju inflacije s primerljivim ICŽP-jem.

Leta 1991 se je tako v Eurostatu začelo usklajevanje vsebine in metodologije nacionalnih ICŽP-jev, marca 1997 pa je Eurostat pričel objavljati prve HICŽP-je. Ta indeks meri spremembe v ravni drobnoprodajnih cen izdelkov in storitev glede na sestavo izdatkov, ki jih domači in tuji potrošniki namenjajo za nakupe končne porabe na domačem ozemlju, kar imenujemo načelo domače porabe. HICŽP-ji so indeksi cen življenjskih potrebščin, ki temeljijo na enakem zajemu proizvodov in storitev, enotni klasifikaciji ter enotnih metodoloških in tehničnih pravilih. HICŽP-ji so torej indeksi, ki naj bi se med državami članicami razlikovali le zaradi razlik v gibanju cen in v strukturi potrošnje, ne pa zaradi razlik v metodologiji (Repotočnik, 1997, str. 274-276).

3.2 MERJENJE INFLACIJE V SLOVENIJI

V Sloveniji merimo inflacijo od leta 1998 z ICŽP-jem, pred tem pa smo jo merili z ICND-jem. Razlika med obema merjenjema je v ponderacijski shemi ter v manjših razlikah zajemanja izdelkov in storitev. ICŽP ne zajema nekaterih izdelkov, ki niso namenjeni končni porabi (na primer nekaterih sredstev in orodij, ki se uporabljajo v kmetijstvu),

upošteva pa nekatere storitve (na primer hrano in pijačo v gostinstvu), ki niso bile vključene v izračun ICND-ja (Bregar, Ograjenšek, Bavdaž, 1999, str. 102). SURS od januarja 2006 podatkov o ICND-ju po skupinah in podskupinah proizvodov ne objavlja več (ICND se z letom 2006 ukinja, 2007).

ICŽP, kot indikator inflacijske stopnje, v primerjavi s svojim predhodnikom odpravlja samo problem mednarodne primerljivosti podatkov o inflaciji, ohranja pa večino slabosti svojega predhodnika, to je ICND. Te slabosti so (Bregar, Ograjenšek, Bavdaž, 1999, str. 102-103):

- ⇒ Parcialna narava ICŽP-ja: inflacija je opredeljena kot rast cen vseh proizvodov, ICŽP pa meri le inflacijo, ki se kaže pri cenah končnih proizvodov in storitev z vidika strukture potrošnje prebivalstva, ne upoštevajo pa se cene iz mnogih drugih delov reprodukcijskega procesa gospodarstva (na primer cene investicijskih dobrin, vmesne porabe, cene na trgu proizvodnih dejavnikov itn.).
- ⇒ Slabosti lastne vsem indeksom zaradi stalnosti ponderacijskega sistema, ki povzroča pristranskost indeksov (t.i. problem indeksnih števil).

Uporaba indeksov s stalnimi utežmi, ki povzročajo pristranskost navzgor, pa je problematična tudi zaradi nadomeščanja dražjih dobrin s cenejšimi. ICŽP na osnovi stalne košarice ne upošteva osnovne značilnosti dejanskega trga, da potrošniki stalno spreminjajo svoje nakupe glede na spremembe relativnih cen. Prav tako prihaja do nadomeščanja pri nakupih med prodajalnami, saj potrošniki vse več nakupov opravijo v cenejših in večjih prodajalnah in vse manj v dragih manjših prodajalnah. Uradni ICŽP takšnih premikov ne upošteva oziroma jih upošteva z zamikom, ker se cene praviloma snemajo v istih vnaprej določenih prodajalnah. Velik delež precenjenosti izvira tudi iz zapoznelega uvajanja novih proizvodov v izračun indeksa in zaradi neustreznega upoštevanja sprememb kakovosti izdelkov in storitev, ki so že vključeni v izračun (Malačič, 2001, str. 7).

3.2.1 DELEŽ NADZOROVANIH CEN V ICŽP-ju

ICŽP je sestavljen iz nadzorovanih in prostih cen, slednje pa se delijo na cene menjalnega in cene nemenjalnega sektorja (Kavčič, 2002, str. 80). Delež nadzorovanih cen v celotni vrednosti indeksa se je po letu 1992 zmanjševal, vendar pa v zadnjih nekaj letih zopet narašča. V letih od 1992 do 1997 so se vsi deleži nanašali na ICND kot merilo inflacije, od leta 1998 naprej pa na ICŽP. Leta 1992 je ta delež znašal 33,7 %, v naslednjih letih pa se je nekoliko zmanjšal in je leta 1997 znašal 28,3 %, kar je bila posledica spreminjanja ponderacijskega sistema za indeks cen. Zaradi liberalizacije cen osnovnih živil, cestnega prevoza potnikov in nekaterih komunalnih storitev se je delež nadzorovanih cen v letu 1998 občutno zmanjšal na 17 % celotne vrednosti ICND-ja. V letih od 1999 do 2001 se je delež nadzorovanih cen postopno zmanjševal, in sicer zaradi nadaljnje liberalizacije cen in

tudi zaradi spreminjanja ponderacijskega sistema, ter je tako leta 2001 znašal le 13,2 % vrednosti indeksa cen. Ponovno povečanje deleža nadzorovanih cen leta 2003 je posledica vključitve cen tekočih goriv za prevoz in ogrevanje. V letu 2004 je delež nadzorovanih cen znašal 16,1 % vrednosti ICŽP-ja (Vasle, 2005, str. 15).

Neposreden prispevek nadzorovanih cen k inflaciji lahko razdelimo na del, ki je posledica enake rasti kot pri prostih cenah, in na prispevek, ki presega delež nadzorovanih cen. Večja odstopanja pri hitrejši rasti nadzorovanih cen glede na rast prostih cen so v obdobju 1998-2004 povzročali zunanji dejavniki (predvsem povišanje cen nafte in posledično višje cene tekočih goriv za prevoz in ogrevanje), razen leta 2000 in 2001, ko je Vlada povišala trošarine na tekoča goriva za prevoz in ogrevanje in s tem prispevala 29- in 43-odstotno povišanje nadzorovanih cen (Vasle, 2005, str. 23).

Poleg neposrednega je pomemben tudi posreden vpliv nadzorovanih cen na inflacijo. Spremembe nadzorovanih cen namreč vplivajo tudi na oblikovanje drugih cen in na inflacijska pričakovanja. Leta 2003, ko je Vlada sprejela ukrepe za znižanje inflacije, je restriktivnejša politika poviševanja nadzorovanih cen poleg manjšega neposrednega prispevka k inflaciji, k umirjanju inflacije prispevala tudi z zmanjševanjem inflacijskih pričakovanj in z manjšimi sekundarnimi učinki (Vasle, 2005, str. 23).

SURS objavlja podatke o indeksih cen enkrat mesečno, pri objavi podatkov pa ni nihče privilegiran – nobena institucija ne dobi predhodnih informacij. Svojevrstno izjemo predstavlja predhodni dostop nekaj posameznikov na najvišjih funkcijah upravljanja države. To so predsednik Vlade, guverner BS-ja, ministra, pristojna za gospodarstvo in finance, ter njihova najožja svetovalca (Ureditev predhodnega dostopa do nekaterih podatkov SURS-a pred njihovo prvo objavo, 2007).

3.2.2 METODOLOGIJA IZRAČUNA ICŽP-ja

Po opredelitvi SURS-a meri ICŽP spremembe v ravni drobnoprodajnih cen izdelkov in storitev glede na strukturo izdatkov, ki jih rezidenčna (stalna) gospodinjstva namenjajo za nakup izdelkov in storitev za končno porabo. Zato je za izračun ICŽP-ja potrebno najprej opredeliti tip gospodinjstva, za katero želimo ugotavljati gibanje cen. Tip gospodinjstva moramo opredeliti po spremenljivkah, ki vplivajo na strukturo izdatkov gospodinjstev za življenjske potrebščine (Bregar, Ograjenšek, Bavdaž, 1999, str. 101).

3.2.2.1 TIP GOSPODINJSTVA

V Sloveniji smo do leta 1987 predhodnika ICŽP-ja, to je ICND, računali za štiričlansko gospodinjstvo z dvema otrokoma, mlajšima od 18 let. Rezultati Ankete iz leta 1983 pa so pokazali, da predstavljajo štiričlanska gospodinjstva komaj 25 % vseh nekmečkih gospodinjstev in torej štiričlanska gospodinjstva niso reprezentativna. Zato se v Sloveniji sedaj izračunava splošni ICŽP za vsa nekmečka gospodinjstva; izvzeta so torej samo kmečka gospodinjstva (Bregar, Ograjenšek, Bavdaž, 1999, str. 101).

V zadnjem času se kaže potreba po izračunavanju posebnih ICŽP-jev za manjše skupine prebivalstva (staro, revno, kmečko, študentje itn.), ki bi zaradi drugačne strukture potrošnje temeljili na drugačnih ponderjih. To bi bilo zaradi razlik med posameznimi skupinami prebivalstva precej koristno, saj jih sedaj inflacija vse skupaj »tlači« v en koš.

3.2.2.2 DOLOČITEV PORABNIŠKE KOŠARICE – LISTE PROIZVODOV IN STORITEV

Potrošne navade določene skupine gospodinjstev, ki naj bi jih predstavljala porabniška košara, se v času spreminjajo. Ne le spremembe v okusu in modi, temveč predvsem raven življenjskega standarda odloča o prioriteti porabe. Potrošniki morajo stalno prilagajati svoje potrošne navade spremembam na trgu. Zato je v praksi izbran vzorec izdelkov in storitev, zajetih v porabniški košarici, ki odraža strukturo porabe v določenem času in predstavlja bazo ponderacijskega sistema indeksa (Žuraj, 1995, str. 13).

Košarico za izračun ICŽP-ja je v letu 2006 v povprečju mesečno sestavljalo okoli 650 reprezentativnih proizvodov (glej Tab. 2, str. 13). V košarici so izbrani tisti proizvodi, ki imajo najpomembnejši delež v skupni potrošnji in katerih gibanje cen obenem najbolje odraža gibanje cen sorodnih proizvodov. Z letom 1997 smo zaradi mednarodnih zahtev po prilagajanju metodologije začeli razvrščati proizvode in računati ICŽP po novi klasifikaciji individualne porabe sredstev (angl. Classification Of Individual Consumption by Purpose/Harmonized Index of Consumer Prices, v nadaljevanju COICOP/HICP), po kateri so ti razvrščeni v 12 glavnih skupin. Prikaz ICŽP-ja na nižjih ravneh je bil v letu 2000 usklajen z dokončno različico COICOP, sprejeto v letu 1999 (Mišič, Kohek, 2006, str. 4).

Tabela 2: Število izdelkov in storitev v posamezni skupini (stanje: marec 2006)

	Skupina	Število
01	Hrana in brezalkoholne pijače	155
02	Alkoholne pijače in tobak	17
03	Obleka in obutev	73
04	Stanovanje	34
05	Stanovanjska oprema	76
06	Zdravje	39
07	Prevoz	59
08	Komunikacije	18
09	Rekreacija in kultura	81
10	Izobraževanje	6
11	Gostinske in nastanitvene storitve	37
12	Raznovrstno blago in storitve	53
Skupaj		648

Vir: Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, SURS, 2006.

Na podlagi informacij iz Anket, statistik trgovin, tržnih raziskav ter v največji meri informacij opazovalcev cen o dogajanju na trgu se ob koncu vsakega leta opravi izbor oziroma zamenjave reprezentativnih izdelkov in storitev v košarici in tudi njihovi opisi. Opazovalci cen se potem v končni fazi tudi odločijo za proizvod, katerega proizvajalca konkretno bodo spremljali na določenem snemalnem mestu. Pri svojem izboru morajo upoštevati širši opis izdelka oziroma storitve, za katerega je potrebno zbrati cene, zastopanost različnih proizvajalcev kot tudi dobro prodajo tega izdelka na izbranem snemalnem mestu (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 3).

Opisi posameznih izdelkov oziroma storitev so bolj ali manj podrobni in vsebujejo navedbo velikosti, znamke, sestave, merske enote in včasih tudi cenovnega razreda. Kako podrobna bo specifikacija je odvisno tudi od same narave izdelka oziroma storitve. Ko ima le-ta veliko značilnosti, ki lahko vplivajo na njegovo ceno, je potem tudi njegova specifikacija bolj podrobna, kot na primer pri avtomobilih, tehničnih proizvodih, zdravilih, učbenikih in nekaterih storitvah (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 3).

3.2.2.3 OPAZOVANJE CEN

Opazovalci cen zberejo podatke o cenah reprezentativnih izdelkov in storitev vsak mesec, in sicer neposredno na okoli 1.200 izbranih opazovalnih mestih (kot so trgovine, tržnice, obrtne delavnice, storitvene in druge organizacije) v Kopru, Ljubljani, Mariboru in Novem

mestu, v primeru nastanitvenih in nekaterih osebnih storitev pa tudi v pomembnejših turističnih krajih po Sloveniji (Mišič, Kohek, 2006, str. 1).

Cene za večino izdelkov in storitev se opazujejo enkrat mesečno, izjema so cene kmetijskih pridelkov, katerih cene se zaradi sezonskih nihanj zbirajo dvakrat mesečno. Izdelke in storitve za potrebe izvajanja oziroma razporeditve časa opazovanja cen v posameznem mesecu razvrščamo v naslednje skupine (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 2):

- ⇒ kmetijski pridelki (1. in 3. teden v mesecu)
- ⇒ neživilski izdelki (med 1. in 15. v mesecu)
- ⇒ živilski izdelki (med 16. in 21. v mesecu)
- ⇒ storitve (med 22. in 25. v mesecu)
- ⇒ naftni derivati (med 1. in 25. v mesecu)

Tako je vsak mesec za potrebe računanja indeksov cen zbranih okrog 14.000 cen (glej Tab. 3) na okrog 1.200 opazovanih mestih. Pretežni del teh cen je zbranih na terenu s pomočjo opazovalcev cen, okrog 21 % pa tudi centralno tj. po telefonu, preko interneta in prodajnih katalogov itn. (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 3).

Tabela 3: Število zbranih cen v enem mesecu v posamezni skupini (stanje: marec 2006)

	Skupina	Število
01	Hrana in brezalkoholne pijače	4.635
02	Alkoholne pijače in tobak	272
03	Obleka in obutev	1.464
04	Stanovanje	471
05	Stanovanjska oprema	1.460
06	Zdravje	316
07	Prevoz	1.340
08	Komunikacije	749
09	Rekreacija in kultura	1.776
10	Izobraževanje	53
11	Gostinske in nastanitvene storitve	755
12	Raznovrstno blago in storitve	825
Skupaj		14.116

Vir: Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, SURS, 2006.

Mesta, kjer se spremljajo cene, so izbrana na podlagi podatkov o prometu v trgovini na drobno, podatkov iz Poslovnega registra Slovenije in drugih virov, predvsem pa na podlagi informacij opazovalcev cen. Zagotovitev čim večje pokritosti prodajnega prostora in

obenem tudi ustrezna zastopanost različnih tipov trgovin oziroma prodajnih mest sta glavna kriterija za izbor snemalnega mesta v posameznem kraju. Na število snemalnih mest, kjer se bodo spremljale cene, vpliva velikost kraja kot tudi vrsta izdelka oziroma storitve, za katerega se cene spremljajo. Seznam snemalnih mest revidirajo in dopolnijo ob koncu vsakega leta (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2001, str. 3).

3.2.2.4 PONDERACIJSKI SISTEM

Za izračun indeksov za podskupino proizvodov, skupino proizvodov ali skupni indeks potrebujemo ponderacijski sistem, ki je eden najpomembnejših elementov za izračunavanje indeksov. Čeprav so v listi proizvodov za izračun ICŽP-ja zajeti le najpomembnejši predstavniki, njihov pomen v skupni potrošnji ni enak. Pri izračunu indeksov cen za skupino ali skupnega indeksa je pomembno, da je vsak proizvod udeležen po svojem pomenu v skupni potrošnji, ki ga zagotovi ponder (Žuraj, 1995, str. 6).

Uteži, ki se v posameznem letu uporabljajo za izračun indeksa, temeljijo na strukturi porabe gospodinjstva, ki jo dobimo iz Ankete kot glavnemu viru. Ti podatki se preverjajo in dopolnjujejo tudi s podatki iz drugih statističnih in ostalih dosegljivih virov. Uteži za leto 2006 na primer temeljijo na triletnem povprečju izdatkov iz Anket za leta 2002, 2003 in 2004, preračunanih (indeksiranih) na cene decembra 2005, ki je tudi bazni mesec za izračun indeksov (Mišič, Kohek, 2006, str. 2). Referenčno (bazno) obdobje uteži je obdobje, običajno izbrano leto, na katerega se nanašajo ocenjene vrednosti potrošnje, uporabljene pri izračunu uteži.

Uteži pomenijo deleže potrošnje posameznega izdelka oziroma storitve v skupni potrošnji in so namenjene tudi merjenju prispevka vpliva spremembe cene posameznega izdelka oziroma storitve k skupni spremembi cen. Vrednost posameznega proizvoda je izračunana kot zmnožek porabljenih mesečnih količin življenjske potrebščine in povprečne mesečne cene iz izbranega obdobja.

$$w_{0i} = \frac{q_{ai} \times p_{0i}}{\sum_{i=1}^n q_{ai} \times p_{0i}}$$

Kjer za mesec 0 velja:

- q_{ai} povprečne mesečne količine iz Ankete za i -to življenjsko potrebščino v obdobju a
- n število življenjskih potrebščin na listi
- $q_{ai} \times p_{0i}$ povprečna mesečna vrednost i -te življenjske potrebščine v obdobju 0
- $\sum q_{ai} \times p_{0i}$ povprečna mesečna vrednost za vse življenjske potrebščine na listi v obdobju 0

SURS izvaja letne popravke ponderacijskega sistema s popravljanjem ponderjev glede na rast cen in z manjšimi dopolnitvami liste proizvodov in storitev. Uteži za pomembne in občutljive skupine se vsako leto še dodatno preverjajo.

Anketa o porabi v gospodinjstvih

Po besedah Intiharjeve in Arneževe (2001, str. 91-103) je namen Ankete spoznati raven in sestavo osebne porabe v gospodinjstvih v celoti ali po posamezno socialno-ekonomskih kategorijah. Podatki Ankete se uporabljajo za izračunavanje ponderjev ICŽP-ja, za nacionalne račune, analizo revščine in socialne izključenosti ter druge izvedene izračune, povezane s porabo prebivalstva. Enota opazovanja je naključno izbrano samsko ali veččlansko gospodinjstvo. Anketa zajema vprašanja o izdatkih glede na namen porabe, stanovanjskih pogojih, razpoložljivosti trajnejših potrošnih dobrin, načinu ogrevanja stanovanja, potovanjih, osnovnih demografskih, ekonomskih in socialnih značilnosti prebivalstva, dohodku ter lastni proizvodnji, porabljeni v gospodinjstvu.

Spremljanje življenjske ravni prebivalstva na podlagi različnih raziskav poteka že od leta 1952 dalje. Pred letom 1983 smo življenjsko raven spremljali z več anketami, vendar te med seboj niso bile usklajene niti glede vzorca niti vsebinsko niti glede uporabljenih klasifikacij in nomenklatur. Leta 1983 je bil vzorec poenoten, obstoječe ankete s področja življenjske ravni pa so bile metodološko usklajene ter združene v eno anketo, to je v Anketo o porabi gospodinjstev. Ta se je izvajala v petletnem intervalu na večjem vzorcu (okrog 3.200 gospodinjstev) in v letnem intervalu na manjšem vzorcu (okrog 1.000 gospodinjstev). Podatki za prvo so se zbirali letno, za drugo pa trimesečno. Po osamosvojitvi so na SURS-u za izvedbo te Ankete pripravili nove metodološke in organizacijske osnove, pri čemer je bil pomemben cilj zagotoviti mednarodno primerljivost kot tudi primerljivost s prejšnjimi anketami.

Leta 1997 se je Anketa vsebinsko in po načinu izvedbe spremenila. Prilagojena je bila priporočilom Eurostata in uvedeno je bilo kontinuirano zbiranje podatkov, kar pomeni, da poteka anketiranje celo leto. Prav tako je bil spremenjen način zbiranja podatkov: poleg vprašalnikov so bili uvedeni dnevniki izdatkov, ki so jih prejeli člani gospodinjstva. V dnevnik člani gospodinjstva v 14-dnevnem obdobju sproti vpisujejo svoje dnevne izdatke, zato so podatki natančnejši. Zaradi neprekinjenega izvajanja Ankete skozi vse leto, ko je vsak mesec anketiranih približno sto gospodinjstev, se izboljša organizacija in metodologija Ankete. Z združevanjem podatkov treh zaporednih let se doseže velikost vzorca (približno 3.600 gospodinjstev), ki se lahko primerja s prejšnjo petletno Anketo, kar omogoča podrobnejše analize in natančnejše rezultate.

3.2.2.5 IZRAČUN POVPREČNIH CEN IN INDEKSOV

Ko so v posameznem mesecu zbrane vse cene, sledijo izračuni najprej povprečnih cen in nato indeksov cen. Referenčno (bazno) obdobje cen je obdobje, katerega cene se ob vsakem izračunu indeksov primerjajo s cenami iz tekočega obdobja (december preteklega leta). Referenčno (bazno) obdobje indeksov pa je obdobje, običajno izbrano leto, v katerem je indeks enak 100 (Mišič, Kohek, 2006, str. 3).

Povprečno ceno vsakega posameznega izdelka oziroma storitve v kraju izračunamo z navadno aritmetično sredino iz cen, zbranih na vseh snemalnih mestih v tem kraju.

Povprečno nacionalno ceno vsakega izdelka oziroma storitve tekočega in baznega meseca izračunamo s tehtano aritmetično sredino iz predhodno izračunanih povprečnih krajevnih cen.

$$p_{ti} = \frac{\sum_{i=1}^n p_{ti} \times q_{ai}}{\sum_{i=1}^n q_{ai}} \qquad p_{di} = \frac{\sum_{i=1}^n p_{di} \times q_{ai}}{\sum_{i=1}^n q_{ai}}$$

Kjer je:

- p_{ti} povprečna nacionalna cena i-tega (reprezentativnega) proizvoda v tekočem mesecu v i-ti skupini
- p_{di} povprečna nacionalna cena i-tega (reprezentativnega) proizvoda v decembru v i-ti skupini
- q_{ai} povprečne količine iz Ankete v obdobju a za i-to življenjsko potrebščino
- n število izdelkov in storitev

Iz povprečnih nacionalnih cen vsakega tekočega in baznega meseca (december predhodnega leta) izračunamo za vsak posamezen proizvod **individualne indekse**.

Iz individualnih indeksov nato s tehtano aritmetično sredino izračunamo indekse na višjih agregatnih ravneh, to je **indekse skupin** in **skupni indeks** po naslednji formuli:

$$I_{t/d} = \frac{\sum_{i=1}^n \frac{p_{ti}}{p_{di}} \times w_{di}}{\sum_{i=1}^n w_{di}} \times 100$$

Kjer je:

$I_{t/d}$	indeks skupin oz. skupni indeks
p_{ti}	povprečna nacionalna cena i-tega (reprezentativnega) proizvoda v tekočem mesecu v i-ti skupini
p_{di}	povprečna nacionalna cena i-tega (reprezentativnega) proizvoda v decembru v i-ti skupini
w_{di}	utež za posamezen proizvod v decembru (vrednost prodaje celotne i-te skupine)
n	število izdelkov in storitev

Vsak tako izračunan agregatni indeks (december predhodnega leta = 100) je Laspeyresov indeks fiksnega tipa, kar pomeni, da je izračunan z utežmi iz istega baznega ponderacijskega obdobja in z istim zajemom proizvodov (Mišič, Kohek, 2006, str. 3). Obrazec indeksa je oblikovan na osnovi reprezentativnega načela, kar pomeni, da dinamiko cen reprezentativnih proizvodov in storitev s postopkom ponderacije pripišemo vsem proizvodom in storitvam izbrane skupine, ki jo reprezentant predstavlja. Izračunavanje indeksa cen na reprezentativnem načelu temelji na predpostavkah, da so ekonomske razmere normalne, da obstaja določena odvisnost med cenami in da premik cene določenega proizvoda ali storitve sproži premik v cenah drugih proizvodov ali storitev v isti smeri z bolj ali manj enako intenzivnostjo. Postopek oblikovanja reprezentativnega indeksa pa poteka v naslednjih stopnjah (Bregar, Ograjenšek, Bavdaž, 1999, str. 87):

- ⇒ V posamezne skupine sorodnih proizvodov oziroma storitev razdelimo vse tiste proizvode oziroma storitve, za katere lahko domnevamo, da bo delovanje različnih ekonomskih dejavnikov vplivalo na njihove cene v isti smeri in s približno enako intenzivnostjo.
- ⇒ Iz posameznih skupin sorodnih proizvodov oziroma storitev izberemo reprezentante skupine. To so tisti proizvodi oziroma storitve, ki tvorijo velik del potrošnje. Če je potrebno, izberemo po metodi slučajnega vzorčenja več reprezentantov (kadar so proizvodi oziroma storitve v skupini enako pomembni ali pa kadar je skupina heterogena).
- ⇒ Posamezne skupine morajo biti glede na delež prometa in števila reprezentantov sorazmerne, sicer je potrebno v nekaterih skupinah število reprezentantov povečati, druge skrčiti.
- ⇒ Na podlagi izbranih cen reprezentantov izračunamo najprej individualne (enostavne) indekse cen, iz teh pa po metodi tehtane aritmetične sredine izračunamo srednji indeks. Če imamo v skupini več reprezentantov, moramo pred izračunom srednjega indeksa cen na reprezentativnem principu iz individualnih (enostavnih) indeksov izračunati povprečni indeks cen reprezentativnih proizvodov oziroma storitev za posamezno skupino, in sicer po metodi enostavne aritmetične sredine. Kot ponder uporabimo

vrednost blagovnega prometa celotne skupine, ki jo reprezentant predstavlja. S tem pripišemo dinamiko cen, ki smo jo ugotovili za reprezentanta tudi vsem ostalim proizvodom oziroma storitvam v skupini.

Ta postopek je v skladu s prakso določanja porabniške košarice, opisano v točki 3.2.2.2.

Klasifikacija

SURS razvršča proizvode in računa ICŽP od leta 1997 po novi klasifikaciji individualne porabe sredstev po namenu, prilagojene potrebam HICŽP-ja (COICOP/HICP). Klasifikacija je bila z letom 2000 usklajena z dokončno različico COICOP, ki je bila sprejeta v letu 1999. Po omenjeni klasifikaciji razvrščamo proizvode za namene računanja in objavljanja indeksov v (Mišič, Kohek, 2006, str. 4):

- 01 oddelke (npr. Hrana in brezalkoholne pijače)
- 011 skupine (npr. Hrana)
- 0111 razrede (npr. Kruh in izdelki iz žit)

SURS praviloma indekse objavlja do ravni razreda, razen v primerih, ko je njegova utež manjša od 0,1 %, ali v primerih, ko je razred zastopan le z enim proizvodom.

3.2.3 HARMONIZIRAN INDEKS CEN ŽIVLJENJSKIH POTREBŠČIN

3.2.3.1 ZGODOVINA

SURS je začel z računanjem HICŽP-ja kot samostojnim indeksom leta 2001, priprave na njegov razvoj pa so začele že veliko prej. Prvi korak, ki je bil izveden v okviru prilagajanja zahtevam procesa harmonizacije, je bil prehod na novo klasifikacijo individualne porabe sredstev po namenu COICOP/HICP z letom 1997. V naslednjih fazah pa so se potem postopno uvajale tudi druge zahteve iz sprejetih uredb za to področje. Te so med drugim vplivale tudi na samo sestavo liste izdelkov in storitev za izračun indeksa, v katero so bili tako vključeni (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 1):

- ⇒ z letom 1997: izdelki za vrtnarstvo in domače živali;
- ⇒ z letom 1999: zdravstveno in kasko zavarovanje, nočitve v hotelih;
- ⇒ z letom 2000: zdravila na recept, zdravstvene in zobozdravstvene storitve, počitnice v paketu, storitve socialnega varstva, računalniška oprema, upravne takse;
- ⇒ z letom 2001: nekatere prevozne storitve, storitve mobilne telefonije in dostop do interneta, veterinarske storitve, storitve kabelskih operaterjev;
- ⇒ z letom 2002: razširitev zajema zdravil, storitve bolnišnic, nekatere gostinske storitve, finančne storitve;

- ⇒ z letom 2003: povečanje števila novih avtomobilov;
- ⇒ z letom 2004: storitve visokošolskega izobraževanja;
- ⇒ z letom 2005: rabljeni avtomobili;
- ⇒ z letom 2006: borzne storitve, nekatere nove osebne storitve.

Prvih nekaj let so bile tako na primer v okviru osnovnega pokritja nekatere bolj »težke« skupine, kot so na primer zdravstvene in izobraževalne storitve, katerih zajem in pokritost sta se kasneje razširila postopoma. HICŽP danes zajema skoraj vse izdatke gospodinjstev za končno potrošnjo, izjema so na primer izdatki za igre na srečo, mamila, prostitucijo itn. Razvoj HICŽP-ja se še vedno nadaljuje (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 1).

3.2.3.2 ZAJEM

HICŽP se nanaša na področje celotne države in zajema vsa individualna gospodinjstva na ozemlju naše države ne glede na dohodek, nacionalnost, socialni ali bivalni položaj. Zajema pa tudi osebe, ki bivajo v institucionalnih gospodinjstvih ter izdatke tujcev, ki so ocenjeni z anketami o tujih turistih (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 2).

Zajem proizvodov in storitev oziroma skupin le-teh temelji na mednarodni klasifikaciji izdatkov potrošnikov, imenovani COICOP, oziroma na osnovi različice te klasifikacije, prilagojene potrebam HICŽP-ja, znane pod imenom COICOP/HICP. HICŽP-ji morajo zajeti vsako skupino proizvodov in storitev, ko ta v strukturi skupnih izdatkov doseže delež v višini 0,1 % oziroma 1/1000 (Repotočnik, 1997, str. 277).

Da bi države sledile dinamičnemu razvoju trga in pojavu tehnoloških inovacij, morajo vzpostaviti ustrezen sistem spremljanja za identifikacijo novih proizvodov in storitev. Ko novi proizvodi in storitve dosežejo 1/1000 skupnih potrošnih izdatkov, jih morajo v roku 12 mesecev od identifikacije vključiti v indeks. V primeru, ko neka država članica ugotovi in sporoči pojav novega proizvoda ali storitve, morajo ostale preveriti njegovo pomembnost na svojem trgu (Repotočnik, 1997, str. 278).

3.2.3.3 UTEŽI

Uteži, ki se v posameznem letu uporabljajo za izračun indeksa, temeljijo na podatkih o izdatkih gospodinjstev za končno potrošnjo iz nacionalnih računov, ki se preverjajo in dopolnjujejo tudi s podatki iz drugih statističnih in nestatističnih virov. Uteži se spreminjajo vsako leto. V letu 2006 temeljijo na podatkih o strukturi izdatkov za leto 2004,

preračunanih na cene decembra 2005. Uteži za pomembne in občutljive skupine se vsako leto še dodatno preverjajo (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 2).

3.2.3.4 PREVERJANJE PODATKOV

V prvi fazi opazovalci cen vse zbrane podatke še enkrat preverijo pred vnosom v pripravljeni računalniški program, druga faza preverjanja podatkov je vključena v samem programu, ob koncu pa se izračuni preverjajo še ročno. Nobena od zbranih cen, ki je problematična, se ne izloči avtomatično, ampak se obravnava individualno in se o njej poskuša zbrati dodatne informacije. Ko so podatki o indeksih in cenah enkrat objavljeni, se ne revidirajo več, razen v primerih, če bi se kasneje ugotovila napaka. O večjih metodoloških spremembah so uporabniki in javnost seznanjeni vnaprej, medtem ko so manjše spremembe predstavljene v rednih mesečnih publikacijah (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 4-5).

V primeru, ko cene določenega izdelka, ki ni sezonske narave, na izbranem snemalnem mestu ni mogoče popisati, ker ga iz različnih razlogov bodisi ni na prodajnem mestu bodisi ni več prodajnega mesta, se upošteva njegova zadnja znana cena (t.i. "vlečenje" zadnje zabeležene cene – angl. "carry forward"). To pa lahko traja največ dva meseca. V tem času se v opazovanje izbere tudi že nadomestni proizvod, ki mora biti čim bolj soroden prvotno izbranemu. V kolikor to ni mogoče v okviru obstoječega snemalnega mesta, se poišče novo. Cena nadomestnega proizvoda oziroma storitve se vključi v izračun indeksov, ko se dokončno pokaže, da cene prvotno izbranega proizvoda ne bo več mogoče pridobiti oziroma najkasneje po treh mesecih (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 4).

3.2.3.5 SPREMEMBE V KAKOVOSTI

Indeksi cen naj bi odražali le spremembe v cenah, ne pa tudi sprememb v kakovosti. Zaradi tega je potrebno tisti del spremembe cene, ki je posledica sprememb v kakovosti, na nek način oceniti in izločiti iz izračuna indeksov. Gre za postopek, pri katerem z ustrežno metodo popravimo ceno izdelka glede na spremembe v njegovi kakovosti in s tem omogočimo njegovo primerljivost v času.

Na voljo je več vrst metod, ki jih v grobem delimo na implicitne in eksplicitne metode. Prve uporabljajo merske tehnike za primerjavo starega proizvoda in njegove zamenjave, pri kateri je obseg spremembe v kakovosti in čisti ceni implicitno določen s predpostavkami metode. Te predpostavke se nanašajo na gibanje cen in temeljijo na intuitivnem razmišljanju oziroma na teoretičnih izhodiščih. Med implicitne metode spadajo metode prekrivanja, imputacija splošnega povprečja oziroma ciljanega povprečja,

imputacija razrednega povprečja, primerljiva zamenjava, povezave, ki ne pokažejo sprememb v ceni ter metoda prenosa naprej.

Pri eksplicitnih metodah pa je v jedru eksplicitno ocenjena kakovostna sprememba, navadno na osnovi zunanjih informacij, čista cenovna sprememba pa je dobljena kot ostanek do celotne (opažene) nominalne spremembe cene. Predpostavke te metode so, da uporabljajo ločene ocene deleža spremembe cene, pripisanega kakovostnim spremembam, tako da je lahko cena izvirnega proizvoda primerjana z njegovo zamenjavo na isti kakovostni ravni. Primernost teh metod je odvisna od tega, kako dobre so te ocene. Med eksplicitne metode spadajo mnenja strokovnjakov, količinska prilagajanja, razlike v proizvodnih oziroma opcijskih stroških ter hedonski pristop, ki v zadnjem času pridobiva na teži. Hedonski pristop predstavlja ekonometrično določitev regresijske funkcije cene določenega proizvoda v odvisnosti od mnogih značilnosti proizvoda, ki sestavljajo proizvod in določajo njegovo ceno. Hedonski indeksi cen odražajo zgolj dejanske spremembe cen, torej takšne, ki izključujejo kakovostne ter strukturne spremembe v proučevanem obdobju (Nastav, 2005, str. 300). Katera metoda se bo uporabila v posameznem primeru, pa je odvisno od vrste proizvoda, tehnološke spremembe in tudi trga. V naši praksi se korekcije cen zaradi sprememb v kakovosti najpogosteje izvajajo pri avtomobilih, računalniški opremi, večjih gospodinjstvih aparatih, oblačilih in pri drugih tehničnih izdelkih.

Delovni dokumenti Eurostata opredeljujejo, da morajo države članice proučiti postopke popravkov cen zaradi sprememb v kakovosti in se izogniti t.i. “avtomatičnemu povezovanju” cen. Uporaba tega postopka je od leta 1997 prepovedana, saj je namreč enaka domnevi, da je porast cen med novim in starim modelom v celoti rezultat izboljšanja kakovosti, zato vodi k podcenjevanju inflacije in obratno (Repotočnik, 1997, str. 279).

SURS korekcije cen zaradi sprememb v kakovosti izvaja z uporabo naslednjih metod in pri sledečih skupinah izdelkov (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 5):

- ⇒ metoda opcijskih stroškov: novi avtomobili;
- ⇒ metoda neposredne primerjave cen: hrana, oblačila;
- ⇒ metoda prekrivanja: oblačila, avdio, video in hi-fi naprave;
- ⇒ metoda vezanega prekrivanja: računalniška oprema;
- ⇒ retrapolacija (“imputacija nove bazne cene”): pogosto uporabljena za vse ostale proizvode;
- ⇒ korekcija zaradi spremembe embalaže: hrana, zdravila;
- ⇒ korekcije na podlagi subjektivnih ocen: oblačila, avtomobili;

SURS vsako leto v decembru izvede revizijo določenih izdelkov in storitev ter njihovih opisov. Po potrebi jih nekaj iz spremljanja izločijo ter nadomestijo z novimi. Po potrebi tudi prilagodijo opise. Kjer je to potrebno, zbiralci cen določijo nove reprezentante

(modele) in nova “snemalna” mesta. V decembru se tako cene za vse proizvode in storitve, ki so bili predmet revizije, zberejo dvakrat. Prvi vzorec decembrskih podatkov o cenah je podlaga za izračun letnih oziroma mesečnih sprememb cen tekočega leta, drugi vzorec decembrskih cen pa so t.i. bazne cene ali baza za izračun indeksov cen v naslednjem letu. Ta postopek imenujemo letno povezovanje (angl. “linking”). Z njim so v izračunavanje indeksa uvedene cene nadomestkov, ki so bili vzporedno spremljani za potrebe indeksacij, hkrati pa so v določeni meri že predvidene kakovostne spremembe v naslednjem letu (Repotočnik, 1997, str. 280).

3.2.3.6 SEZONSKI PROIZVODI

V skladu s COICOP/HICP klasifikacijo so med sezonske proizvode uvrščeni sadje, zelenjava in ribe, katerih cene se spremljajo dvakrat mesečno, a le v tistem času, ko so na trgu. Pri tistih izdelkih, katerih cen v posameznem mesecu ni mogoče zbrati, se njihova utež pri računanju indeksov porazdeli med ostale izdelke (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 5).

Poleg teh pa je v “košarici” še kar nekaj izdelkov oziroma storitev, na katerih ponudbo in cene prav tako zelo vpliva sezona. Pri oblačilih (na primer zimski plašč, kopalke), obutvi in podobnih izdelkih (na primer smuči, gume), za katere je značilno, da gibanja cen izven sezone niso močna in so ti izdelki običajno tudi umaknjeni iz trgovin, se v času, ko niso v prodaji, spremlja njihova zadnja znana cena (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 5).

Pri spremljanju cen in kasneje v izračunih indeksov cen se upoštevajo tudi popusti, akcije in vsa druga znižanja cen, če so ob nakupu določenega izdelka oziroma storitve na voljo vsem potencialnim kupcem brez kakršnihkoli posebnih zahtev (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 5).

3.2.4 RAZLIKE MED HARMONIZIRANIM IN NACIONALNIM ICŽP-jem

Metodološke značilnosti izračuna HICŽP-ja (lista proizvodov in storitev, opazovanje cen, klasifikacija, itn.) so enake kot pri nacionalnem izračunu ICŽP-ja, ki sem jih opredelil v prejšnjih poglavjih. Razlike med njima pa so (Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin, 2006, str. 2):

- ⇒ HICŽP temelji na domačem načelu potrošnje, medtem ko nacionalni ICŽP temelji na nacionalnem načelu potrošnje. Ta razlika med njima se kaže v utežeh.
- ⇒ Pri HICŽP-ju se za izračun povprečnih nacionalnih cen na elementarni ravni uporablja geometrična sredina, pri domačem ICŽP-ju pa aritmetična sredina.

⇒ Ponderacijski sistem potreben za izračun HICŽP-ja temelji na podatkih o izdatkih gospodinjstev za končno potrošnjo iz nacionalnih računov, uteži za izračun nacionalnega ICŽP-ja pa temeljijo na osnovi Anket o potrošnji slovenskih gospodinjstev.

4 EMPIRIČNA RAZISKAVA

Na vprašanje, zakaj se za nas pomembnejše cene dejansko spreminjajo drugače, kot kaže uradni kazalec inflacije, je težko odgovoriti brez poznavanja metodologije, načina zbiranja podatkov, seznama izdelkov in storitev zajetih v košarico ter, nenazadnje, načina izračunavanja v končni indeks. Zato je dobro vedeti, kako SURS meri inflacijo. Da bi ugotovil, od kod razlike med rastjo cen, ki jo potrošniki občutijo na koži vsak dan, in uradnim kazalcem ICŽP-jem, sem analiziral sekundarne vire kvalitativnih informacij in izvedel fokusno skupino med podiplomskimi študenti EF-ja v Ljubljani.

4.1 CILJI EMPIRIČNE RAZISKAWE S HIPOTEZO

Osnovni cilj raziskave je ugotoviti, zakaj ljudje ne zaznajo vedno takšne spremembe cen, kot jo kaže uradni kazalec inflacije. Moja hipoteza je, da je merjenje inflacije zelo zapleten postopek, kar je glavni razlog, da prihaja do nesoglasij o pravilnosti oziroma natančnosti izmerjene inflacije. V ta namen bom najprej analiziral časopisne članke kot sekundarne vire kvalitativnih informacij. Izvedel bom tudi fokusno skupino med podiplomskimi študenti EF-ja v Ljubljani. Le-ti naj bi zaradi svoje izobrazbe sodili v tisto skupino prebivalstva, ki ima največ znanja s tega področja. Domnevam, da ostali del prebivalstva nima tolikšnega znanja o merjenju inflacije, ker imajo nižjo stopnjo izobrazbe, ali pa so se izobraževali oziroma se izobrazili na drugih (neekonomskih) področjih.

4.2 UTEMELJITEV IZBRANIH METOD

Zaradi težjega osebnega dostopa do strokovnjakov ter novinarjev in zaradi časovne omejenosti raziskave sem poiskal ter analiziral časopisne članke kot sekundarne vire kvalitativnih informacij, v katerih so strokovnjaki ter novinarji komentirali stopnjo inflacije in razloge, zakaj posamezniki različno dojemajo oziroma občutijo inflacijo. Mnenja strokovnjakov in novinarjev so zelo pomembna, saj lahko močno vplivajo na mnenja drugih ljudi. Morebitna napačna razlaga v medijih pa ima precejšnje posledice. Zanimalo me je, kako le-ti gledajo na inflacijo in kateri so po njihovem mnenju razlogi, da določeni ljudje občutijo inflacijo drugače, kot jo prikazuje SURS.

Prav tako sem izvedel fokusno skupino med podiplomskimi študenti, s katero sem želel izvedeti, kako le-ti razumejo koncept inflacije in njegovo merjenje. Za fokusno skupino sem se odločil, ker lahko na podlagi diskusije med udeleženci veliko izvem, saj se tekom pogovora med udeleženci lahko pojavijo različni pogledi oziroma mnenja, ki zadevajo raziskovalni problem. Mnenje posameznika ponavadi sproži t.i. »efekt snežne kepe«, kar pomeni, da to mnenje sproži plaz drugih mnenj ostalih članov. Prav tako so udeleženci bolj spontani in sproščeni kot pa pri globinskem intervjuju, ker lahko izrazijo svoje mnenje in izpostavijo svoja čustva, ne da bi morali to zagovarjati ali pojasnjevati, saj s svojimi mnenji izzovejo komentarje drugih udeležencev. Za fokusno skupino sem se odločil tudi zato, ker lahko v zelo kratkem času in s precej majhnimi stroški opravimo pogovor z več ljudmi hkrati v istem časovnem obdobju, s čimer povečamo velikost vzorca.

4.3 SEKUNDARNI VIRI KVALITATIVNIH INFORMACIJ

4.3.1 OPIS METODE

Časopisne članke, kot sekundarne vire kvalitativnih informacij, sem iskal v spletni bazi GVIN na spletni strani www.gvin.com, kjer so arhivirani članki vseh dnevnikov ter drugih časopisov in revij. To so na primer Finance, Dnevnik, Delo, Gospodarski vestnik itn. Pri iskanju člankov sem uporabil ključne besede kot so na primer življenjski stroški, indeks cen življenjskih potrebščin, izračun inflacije, inflacija, inflacija v Sloveniji, vpliv inflacije, cene, rast cen itn. V prilogi so prikazani članki, ki sem jih analiziral v diplomski nalogi. Poleg naslova, avtorja, vira in kratke vsebine članka je dodan še stolpec, ki prikazuje, kakšen naj bi bil po mnenju avtorja kazalec inflacije (podcenjen, precenjen ali ustrezen) v primerjavi z realnostjo.

4.3.2 ANALIZA

Pri prebiranju člankov sem naletel na različne poglede o pravilnosti oziroma ustreznosti merjenja inflacije. Kar precej avtorjev je mnenja, da je inflacija podcenjena, da torej kaže premalo glede na dejansko gibanje cen. Večina teh jih meni, da so ponderji za posamezne izdelke ali storitve neustrezni. Mnogi so tudi mnenja, da Vlada z omejevanjem rasti nadzorovanih cen vpliva na nižjo inflacijo in na ta način prikriva dejansko stanje. Drugi menijo, da je inflacija precenjena, saj cene nekaterih novih izdelkov zaradi tehnološkega napredka dejansko padajo in tako dobimo za isto ceno veliko boljši izdelek. Nekaj je tudi tistih, ki menijo, da ljudje občutijo višjo inflacijo od dejanske, ker ne poznajo načina izračunavanja ICŽP-ja. Le-ti svoja mnenja o inflaciji oblikujejo na podlagi posameznih izdelkov ali storitev, ki se jim je spremenila cena. V nadaljevanju bom predstavil nekaj strokovnih mnenj oziroma razlag o tem, zakaj nekateri občutijo višjo inflacijo, kot jo izračunava SURS.

V zadnjem času smo v Sloveniji priče dokaj stabilni stopnji inflacije. Kljub temu je še vedno veliko ljudi, ki pravijo, da se ključni izdelki, predvsem pa storitve, na slovenskem trgu dražijo hitreje, kot jih s košarico uradno opaža slovenska statistika. Po mnenju Zdenke Repotočnik, vodje na oddelku za izračunavanje cen na SURS-u, je glavni razlog, da se verjetno preveč poudarja inflacija, premalo pa se pove, koliko so se podražile dobrine, ki jih porabniki dejansko kupujejo vsak dan. Pri izračunu inflacije je potrebno upoštevati tudi cene drugih izdelkov ali storitev ne glede na to, da jih kupujemo le vsake toliko časa. Vzrok za to, da je inflacija nižja od rasti cen vsakodnevnih izdelkov, je precej majhna teža teh izdelkov v izračunu indeksa. Po SURS-ovih ugotovitvah se teža teh izdelkov iz leta v leto zmanjšuje, saj porabimo več poltrajnih in trajnih dobrin, pri teži pa pridobivajo tudi storitve, in to ne le zaradi večje porabe, temveč tudi zaradi hitrejšega naraščanja njihovih cen (Nidorfer, 2002). Kot zanimivost naj povem, da se z leti zmanjšujejo deleži za hrano in brezalkoholne pijače. Leta 2000 je bil ponder za to skupino 23 %, leta 2006 pa le še 17,2 % (Križnik, 2007a). Nidorfer (2002) navaja, da ima statistika kar precej svobode pri ponderiranju, oblikovanju seznama izdelkov in storitev, izbiri trgovin, pri katerih spremljajo cene, in tudi pri metodologijah. Zdenka Repotočnik trdi, da so pri svojih odločitvah, čeprav v državni službi, povsem neodvisni in če bi jim Vlada rekla, naj skupino, katere ponder bi morali povišati, vzamejo iz indeksa, tega ne bi storili, saj spoštujejo pravilo: kar v porabi gospodinjstva pomeni vsaj 0,1 %, mora biti vključeno v indeks (Nidorfer, 2002).

Na SURS-u so mnenja, da so ocene o natančnosti izračuna inflacije vedno različne in so pogosto odvisne od položaja tistega, ki komentira. »Da je inflacija podcenjena, trdijo na primer sindikati in upokojenci, medtem ko državni organi radi govorijo o njeni precenjenosti«, pravi Zdenka Repotočnik iz SURS-a (Bogataj, 1997). Po mnenju Zdenke Repotočnik bi bilo najbolj smiselno narediti indekse za manjše skupine prebivalstva, na primer za gospodinjstva z nižjimi dohodki ali pa za upokojence, s čimer bi zaradi verjetne drugačne strukture potrošnje pridobili za te skupine ustrežnejše ponderje. Po njenem mnenju bi bilo to zaradi razlik med posameznimi skupinami prebivalstva, ki se večajo iz dneva v dan, precej koristno, saj jih zdaj inflacija vse skupaj »stlači« v en koš (Nidorfer, 2002).

Vesna Bertonec Popit (2004) v svojem članku govori o »inflacijskem čudežu«, ki se je zgodil v Sloveniji, in ugotavlja, kaj so glavni vzroki za nizko rast cen v zadnjih letih pred uvedbo evra. Po njenem mnenju je glavni razlog v omejevanju rasti nadzorovanih cen, torej tistih cen, ki jih Vlada določa sama. Tako naj bi, tako kot druge države članice EU in kandidatke za članstvo, tudi naša statistika iskala zlasti tiste cene, ki so se v izbranem obdobju znižale, saj naj bi upoštevala evropske standarde merjenja inflacije. Kupci naj bi se tako srečevali z eno inflacijo, Vlada pa naj bi nam kazala drugačno sliko.

V medijih je pogosto slišati veliko zgodb o evrskih podražitvah v Sloveniji. Vprašanje pa je, ali so te podražitve povzročile dvig splošne ravni cen pri nas. Podatki SURS-a kažejo, da uvedba evra v Sloveniji ni vplivala na rast cen, a se večina ljudi s tem ne strinja. Podatki Evropske komisije, ki redno anketira prebivalce držav članic EU glede občutene inflacije, kažejo, da delež tistih, ki mislijo, da je bila inflacija višja od uradno objavljene, presega za 32 odstotnih točk delež tistih, ki mislijo, da ni bila (Vasle, 2007). Po mnenju Boštjana Vasleta (2007) iz Urada za makroekonomske analize in razvoj (v nadaljevanju UMAR) je glavni vzrok za takšen razkorak, ker posamezniki večinoma ne spremljajo cen tako sistematično, kot jih spremlja uradna statistika. Ta namreč vsak mesec spremlja več kot 600 proizvodov na različnih prodajnih mestih v štirih večjih krajih. ICŽP tako temelji na približno 14.000 cenah, ki zajamejo potrošne navade povprečnega državljana. Do napačnega sklepanja, da je inflacija višja, kot kažejo podatki SURS-a, pride zato, ker posamezniki sklepajo na podlagi dosti manjšega vzorca cen in tako precenjujejo število in velikost podražitev.

France Križanič z Ekonomskega inštituta Pravne fakultete v Ljubljani (Križnik, 2007b) meni, da je občutena inflacija paleta različnih možnosti. Po njegovem mnenju gre za nominalno iluzijo, ko ljudje mislijo, da je denar ves čas enako vreden in ne upoštevajo inflacije. Pravi, da je vprašanje, kakšna je sestava ICŽP-ja oziroma kako se ujema z našo osebno porabo. Če se zelo razlikuje, čutimo inflacijo veliko bolj ali veliko manj. Lahko pa indeks dokaj dobro pokaže osebno inflacijo, pa nas v zelo slabo voljo spravi podražitev kave, če smo njen velik porabnik. Po njegovem mnenju je to psihološki učinek, ki je pri evru najmočnejši, v resnici pa se nam standard ni zmanjšal. Križanič je prepričan, da se s cenami ob uvedbi evra ni zgodilo nič usodnega, kot se je na primer zgodilo junija 1999. Tedaj se je inflacija, zaradi uvedbe davka na dodano vrednost, podvojila in poskočila za kar pet odstotnih točk.

4.4 FOKUSNA SKUPINA

Fokusna skupina spada med kvalitativne metode raziskovanja in je ena izmed najbolj uporabnih tehnik zbiranja podatkov. Pridobljeni podatki nam dajejo splošne informacije ter pregled nad stališči in mnenji, ki jih imajo udeleženci pogovora o predmetu raziskovanja. V nadaljevanju so povzete bistvene značilnosti fokusnih skupin (Krueger, Casey, 2000; Churchill, 1999). Fokusno skupino sestavlja od 5 do 10 članov s podobnim statusom, ki med seboj razpravljajo o problemu, ki zanima raziskovalca. Večja kot je fokusna skupina, težje jo je obvladati in bolj izkušen mora biti vodja, da lahko poskrbi za normalen potek diskusije. Zaželeno je, da se udeleženci med seboj ne poznajo, saj se v nasprotnem primeru spontanost poruši. Skupino vodi moderator, ki je dobro seznanjen s problematiko raziskovanja. Dober moderator ima dobro razvite komunikacijske veščine, je dober slušatelj z odličnim kratkoročnim spominom, je dober organizator, se hitro uči, s svojo energijo vnaša dinamiko v diskusijo, zna hitro vzpostaviti osebni stik z udeleženci itn.

Moderator usmerja diskusijo tako, da čim manj vpliva na odziv in odgovore udeležencev. Slabosti fokusne skupine so predvsem v tem, da jih je težko moderirati in še težje interpretirati, saj imamo opravka z nestrukturiranimi odgovori, ki jih je zelo težko analizirati. Rezultati fokusne skupine niso reprezentativni in jih ne moremo posploševati na celotno populacijo, dajo pa nam notranji vpogled v raziskovani problem in so lahko odskočna deska za nadaljnje raziskovanje.

4.4.1 IZBOR UDELEŽENCEV IN POTEK FOKUSNE SKUPINE

Fokusno skupino sem izvedel v četrtek 24.5.2007 v popoldanskem času na EF-ju v Ljubljani. Največ težav sem imel z zbiranjem kandidatov za sodelovanje v diskusiji. S pomočjo referata podiplomskega študija EF-ja v Ljubljani smo po elektronski pošti poslali preko 300 pozivov na fokusno skupino, a sta se na žalost na poziv odzvala samo dva kandidata. Težave smo odpravili tako, da smo na diskusijo povabili asistente in demonstratorje, zaposlene na fakulteti. Od predvidenih šestih kandidatov so se zaradi odpovedi v zadnjem trenutku skupinskega pogovora udeležili le štirje podiplomski študenti, od tega ena ženska in trije moški. Vsi udeleženci so diplomirani univerzitetni ekonomisti in obiskujejo podiplomski študij na tej fakulteti. Stari so od 25 do 30 let in vsi prejemajo redne mesečne dohodke. V Tab. 4 so predstavljene pogloblitve teme fokusne skupine.

Tabela 4: Glavne teme fokusne skupine

GLAVNE TEME
Asociacije na besedo inflacija
Institucije, povezane z inflacijo
Kazalec merjenja inflacije
Pomen spremljanja inflacije
Občutena inflacija
Merjenje inflacije (košarica izdelkov in storitev, ponderacijski sistem, ...)

Vir: Lastna raziskava, 2007.

Pogovor je potekal po načrtih in brez večjih problemov. Trajal je približno petdeset minut v sproščenem ozračju in ob pogostitvi s piškotki in brezalkoholnimi pijačami. Pogovor sem po predhodnem dogovoru z udeleženci snemal z diktafonom, kar mi je omogočilo dosleden zapis po končani diskusiji.

4.4.2 PREDSTAVITEV REZULTATOV

Po predstavitvi in zahvali za udeležbo so sledila uvodna vprašanja splošnega značaja. Da smo prebili led in dosegli sproščeno vzdušje, sem udeležence vprašal, če je uvedba evra v

Sloveniji po njihovem mnenju vplivala na rast oziroma padec cen in pri katerih izdelkih ali storitvah je bila razlika v ceni najbolj opazna. Udeleženci so govorili večinoma o dvigih cen, ti naj bi znašali tudi 10 % in več, in sicer najpogosteje v gostinstvu (v restavracijah, kavarnah, itn.). Vse podražitve naj bi bile posledica zaokroževanja cen zaradi uvedbe evra. Eden od kandidatov je omenil tudi podražitve frizerskih storitev. Cene ostalih izdelkov oziroma storitev se po njihovem mnenju niso spremenile. Udeleženci prav tako niso opazili nobenega znižanja cen z uvedbo evra.

Nato sem jih vprašal, katerim skupinam izdelkov in storitev se po njihovem mnenju v zadnjih letih najbolj spreminjajo cene, pri tem pa sem jih opozoril, naj ne upoštevajo uvedbe evra. Spremembe cen, ki so jih opazili so prikazane v Tab. 5.

Tabela 5: Podražitve in pocenitve izdelkov in storitev po mnenju udeležencev

PODRAŽITVE	POCENITVE
Turistične storitve v Ljubljani in posledično gostinske storitve zaradi povečanega turizma v Ljubljani kot posledica vstopa Slovenije v EU. Po njihovem mnenju cene rastejo, ker se hočemo približati ravni cen, ki prevladuje v drugih državah članicah EU.	Rabljeni avtomobili zaradi zasičenosti trga in večje ponudbe zaradi sprostitve evropskega trga.
Stanovanja (drastičen porast cen le-teh)	Telekomunikacijske storitve zaradi razvoja tehnologije in povečane konkurence.
Energenti (naftni derivati, elektrika)	Hrana zaradi povečanja konkurence med trgovci.
Tobak/cigarete zaradi večanja trošarin na te izdelke kot posledica direktiv EU.	

Vir: Lastna raziskava, 2007.

Zanimalo me je, kako je z izdelki kot so avtomobili, osebni računalniki, mobilni telefoni in drugi tehnični izdelki. Pri tem vprašanju so bili večinoma mnenja, da se tovrstni izdelki dražijo. Kljub temu pa je eden od udeležencev menil, da danes dobiš za isto ceno več oziroma za isto ceno dobiš boljši izdelek, in sicer zaradi nenehnega razvoja tehnologije, tako da se dejansko cene tovrstnih izdelkov ne spreminjajo.

V nadaljevanju me je zanimalo, kaj se dogaja s cenami sadja in zelenjave. Cene sadja in zelenjave se po njihovem mnenju ne spreminjajo oziroma se celo znižujejo, zaradi povečane konkurence med trgovci. Pri tem so poudarili, da se kvaliteta spreminja glede na to, kje kupiš. Eden od udeležencev je poudaril sezonski vpliv tovrstnih dobrin, torej da je s stališča varčnega potrošnika najpomembnejše, da ne kupuje sadja oziroma zelenjave izven sezone, ker so takrat cene višje.

Udeležence sem prosil, naj navedejo čim več asociacij na besedo inflacija. V Tab. 6 so prikazane vse asociacije, ki so jih navedli udeleženci.

Tabela 6: Asociacije na besedo inflacija po posameznih udeležencih diskusije

Udeleženec A	Udeleženec B	Udeleženec C	Udeleženec D
Cene	Dvig cen	Dvig cen	Jugoslavija
Dvig	Se znižuje	Odstotek	Visoke cene
Denar	Manipulacije v medijih	BS	Kriza
Izdelki	Vprašanje ustrezne merljivosti	Denarna politika	Kazalec razvoja
Storitve	Ustreznost košarice izdelkov	Kriterij za vstop v EMU	Večni problem
Makroekonomski pojem		Hiperinflacija	
Ekonomija, gospodarstvo		Obvladljivost cen	
Centralna banka, Guverner			
Monetarna politika			
Tečaj			
Vlada			
Ministrstvo za finance			
Indeks			

Vir: Lastna raziskava, 2007.

Z asociacijami sem hotel ugotoviti, s čim udeleženci povezujejo besedo inflacija. Udeleženci so našli BS in Ministrstvo za finance, niso pa omenili SURS-a. Po mnenju enega od udeležencev je bil BS odgovoren za kontroliranje inflacije, z vstopom Slovenije v EU pa je to funkcijo prevzela Evropska Centralna banka (ECB). Kasneje, ko sem jih vprašal, če se spomnijo še kakšne institucije so navedli SURS in Eurostat. Po mnenju dveh udeležencev naj bi bil SURS zadolžen za izračunavanje inflacije. Eden od udeležencev pa je bil mnenja, da je v Sloveniji več institucij (SURS, BS, UMAR), ki izračunavajo svoj ICŽP. Le-ta se po njegovem mnenju razlikuje od institucije do institucije, ker imajo svojo metodologijo izračuna. Drugi je bil mnenja, da je UMAR »merodajna« institucija za prikazovanje inflacije v Sloveniji.

Prav tako med asociacijami niso navedli ICŽP-ja, le eden je navedel besedo »indeks«. Ko sem jih vprašal, s katerim kazalcem merimo inflacijo, so se strinjali, da je to ICŽP. Nato sem jih vprašal, ali se poleg ICŽP-ja spomnijo še kakšen indeks, je udeleženec navedel, da obstaja več kazalnikov, ki jih delimo glede na skupine izdelkov (indeks cen industrijskih proizvodov, ICND). Za ICND je prav tako vedel, da ga več ne izračunavamo. Ta

udeleženec, je bil tudi mnenja, da SURS posreduje podatke Eurostatu. Ko sem jih vprašal kateri kazalec uporabljamo za primerjavo inflacijskih stopenj v EU, so se strinjali, da je to ICŽP.

Nihče od udeležencev med asociacijami ni navedel nobenega konkretnega izdelka ali storitve. Kasneje je udeleženec omenil storitev, in sicer »posojila v nekdanji državi«. Drugi udeleženec pa je omenil »nafto« kot izdelek, ki ga spominja na inflacijo, saj ima velik vpliv na celotno inflacijo. Ko sem ga vprašal, zakaj misli, da ima nafta velik vpliv na inflacijo, je pojasnil, da zato, ker država uravnava ceno nafte.

Zatem me je zanimalo, ali udeleženci poznajo pomen izračunavanja inflacije. Odgovori so zabeleženi v Tab. 7.

Tabela 7: Pomen merjenja inflacije po posameznem udeležencu diskusije

Udeleženec A	»Inflacijo računamo, da lahko spremljamo vpliv cene, kupne moči posameznika. Inflacija mora biti v mejah normale. Inflacija ne sme biti previsoka ali prenizka.«
Udeleženec B	»Kazalec, ki je pomemben predvsem za Vlado, da doseže pravičnost. Če se na primer poveča inflacija, se morajo povečati tudi socialni transferji.«
Udeleženec C	»Je pomembna s stališča posameznega potrošnika, saj primerja kupno moč denarja v preteklosti in sedaj. Koliko izdelkov in storitev je lahko kupil za isto količino denarja v preteklosti in koliko lahko kupi sedaj.« Na ta komentar mu je udeleženec B odgovoril, da se potrošnik ne zaveda inflacije, ampak se zaveda zaslužka, koliko je zaslužil prej in koliko sedaj. Po njegovem mnenju je inflacija pomembnejša v politiki. Udeleženec C je nato navedel primer vzajemnih skladov. Le-ti naj ne bi prikazovali realne donosnosti, ker ne upoštevajo inflacije.

Vir: Lastna raziskava, 2007.

Nato sem jih vprašal, katere skupine prebivalstva pravijo, da uradno izračunana inflacija kaže premalo in zakaj. Udeleženci so se strinjali, da je to socialni problem, ki se pojavlja pri ljudeh z nizkimi dohodki, ki so zaradi tega bolj občutljivi na cene (upokojeanci, starši, brezposelni, tudi tisti študenti, katerih sredstva so zelo omejena). Njihovi dohodki so bolj ali manj enaki skozi čas, cene pa se nenehno spreminjajo, torej kupujejo za enako količino denarja manj stvari. Efekt naj bi bil še močnejši, ker imamo na eni strani veliko bogatih ljudi, na drugi strani pa veliko revnih, katerih število se v zadnjem času povečuje. Manjši kot je dohodek posameznika, večji delež denarja porabi za izdelke, ki so v košarici, in obratno, večji kot je dohodek, manjši delež denarja porabi za izdelke v košarici.

Udeleženci pravijo, da je cena stvar kvalitete, torej je odvisna od tega kaj in kje kupuješ. V današnjem času, v času »nakupovalne mrzlice« in množičnega oglaševanja, so ljudje »bombardirani« z oglasi, zato kupujejo tudi stvari, ki jih ne potrebujejo, in tako porabijo še več. Ljudje z višjimi dohodki naj ne bi čutili inflacije oziroma naj ne bi videli razlike med občuteno in dejansko inflacijo. Kupujejo tudi luksuzne dobrine, ki po mnenju udeležencev diskusije niso vključene v izračun inflacije.

Ko sem jih vprašal ali bi bilo potrebno kaj spremeniti, so se strinjali, da je enotna inflacija za vse najbolj pravična, saj le tako lahko zagotovimo primerljivost. Inflacija za posamezne družbeno-socialne razrede po njihovem mnenju ni smiselna, tako kot tudi ni smiselna inflacija za luksuzne dobrine, saj bogati ljudje, ki kupujejo tovrstne dobrine, ne gledajo na ceno. Prvi problem vidijo v oblikovanju razredov, za katere bi se izračunavala inflacija. Po njihovem mnenju tudi upokojenci uporabljajo mobitele, internet in kupujejo avtomobile, ter so lahko lastniki kapitala, podjetja, tako da imajo nekateri poleg rednih dohodkov, to je pokojnin, tudi druge izredne dohodke. Zato ne vidijo smisla v izračunavanju inflacije za upokojence, saj ni nujno, da bi bila le-ta različna oziroma višja od dejanske, če pa bi bila, bi s tem prehitro izpraznili pokojninsko blagajno. Posledično bi morali povišati plače tudi drugim. Eden izmed udeležencev je omenil, da bi bilo bolj smiselno izračunavati inflacijo po posameznih regijah v Sloveniji, saj naj bi se cene v različnih regijah zelo razlikovale.

Ko smo se približevali koncu diskusije, je udeleženec zopet omenil visoko rast cen stanovanj v zadnjem času (17 % v zadnjem letu). Ugotovil je, da mora biti ponder za stanovanja nizek, saj bi se sicer morala po njegovem mnenju rast cene stanovanj močno poznati na inflaciji. Po mnenju drugega udeleženca je vzrok za nizek ponder stanovanj ta, da je verjetno majhen delež ljudi, ki kupujejo stanovanje. Ko sem jih vprašal, kaj je ponder in kako ga izračunamo oziroma dobimo, pa niso vedeli. Eden je komentiral, da tega ni potrebno vedeti, ker greš na spletno stran SURS-a in pogledaš, kasneje pa je dejal, da je najlažji način, da greš na trg in opazuješ prodajo (ceno in količino). Drugi je dejal, da ponder za določeno dobrino dobimo tako, da vzamemo povprečni denarni delež, ki ga posameznik nameni za to dobrino, in ga delimo s povprečnim dohodkom posameznika.

Za konec sem udeležence prosil, naj napišejo, kako bi s svojimi besedami »nevednežu« razložili, kaj je inflacija in kako jo izmerimo (glej Tab. 8, str. 33).

Tabela 8: Mnenja posameznega udeleženca o tem, kaj je inflacija in kako jo izmerimo

Udeleženec A	»Inflacija prikazuje, koliko nekega izdelka si lahko kupiš z danim dohodkom v določenem razdobju. Merimo jo tako, da opazujemo cene izdelkov v košarici po različnih regijah. Vsakemu izdelku se določi pomembnost v košarici in na podlagi tega se nato izračuna skupna sprememba cen.«
Udeleženec B	»Inflacija meri splošen dvig cen v državi/na določenem teritoriju. Cene prejšnji dan/mesec/leto v primerjavi z današnjim dnem – za koliko so se spremenile. Splošen dvig cen pa pomeni, da gledamo eno skupino izdelkov, ki se največ uporabljajo oz. ki jih uporabljajo vsi, z drugimi besedami, ki so nujne dobrine.«
Udeleženec C	»Inflacija je dvig cene skupine dobrin v nekem obdobju. Če je lani nekaj stalo 100 in letos stane 110, potem je inflacija 10 oz. 10% za ta proizvod.«
Udeleženec D	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ dvig cen osnovnih življenjskih potrebščin ⇒ stroški inflacije ⇒ merljivost (kaj je ustrezno?) ⇒ visoka inflacija ni v redu, deflacija tudi ne ⇒ nizka inflacija (cca 2 %) pospešuje gospodarsko rast

Vir: Lastna raziskava, 2007.

Po končani diskusiji sem se udeležencem še enkrat zahvalil za udeležbo in jim še zadnjič ponudil piškotke in pijačo. Na podlagi posnetka fokusne skupine in zapiskov, zabeleženih med pogovorom, sem takoj po samem pogovoru začel s pisanjem povzetka.

4.4.3 RAZPRAVA

Udeleženci pogovora so imeli največ težav pri imenovanju institucije, ki je zadolžena za merjenje inflacije v Sloveniji. V Sloveniji je za merjenje in objavljanje inflacije zadolžen izključno SURS. Po mnenju večine udeležencev naj bi bilo v Sloveniji več institucij, ki izračunavajo svojo inflacijo. Le-ta naj bi bila od institucije do institucije različna, saj imajo različno metodologijo izračuna. Na koncu so sicer prišli do spoznanja, da je za merjenje inflacije zadolžen SURS, a so v večini še vedno trdili, da v Sloveniji različne institucije prikazujejo različne ICŽP-je, saj pri tem vsaka uporablja svojo metodologijo izračuna.

Zanimivo je tudi, da nihče izmed udeležencev med asociacijami na besedo inflacija ni navedel ICŽP-ja, čeprav so kasneje vsi navedli ICŽP kot kazalec inflacije v Sloveniji. Prav tako študentje niso vedeli, kateri kazalec se uporablja za primerjavo inflacijskih stopenj v EU. Po njihovem mnenju je to ICŽP, ki ga uporabljamo za prikazovanje inflacije v Sloveniji.

Kot je bilo pričakovati, so udeleženci poznali osnove merjenja inflacije, torej, da spremljamo cene izdelkov in storitev v t.i. košarici, ter da so za vsak izdelek in storitev določene uteži in na podlagi teh podatkov na koncu izračunamo skupni indeks rasti cen. Niso pa vedeli, kako pridemo do podatkov o utežeh. Uteži oziroma ponderji so ključnega pomena pri izračunavanju ICŽP-ja in pomenijo deleže potrošnje posameznega izdelka ali storitve v skupni potrošnji. Uteži temeljijo na strukturi porabe gospodinjstva, katere glavni vir je Anketa, ki jo SURS izvaja neprekinjeno skozi celo leto. Udeleženec je sicer omenil, da je utež nek delež v porabi celotnega dohodka za določeno dobrino ali storitev, ni pa znal povedati, kako pridemo do teh deležev, se pravi, kako ugotovimo, kakšen delež dohodka nameni posameznik za določeno stvar. S cenami izdelkov in storitev niso imeli teh težav. Vsi so se namreč strinjali, da cene izdelkov in storitev opazujemo direktno na njihovih prodajnih mestih.

Z vprašanjem, kaj se dogaja s cenami izdelkov, kot so na primer avtomobili, mobilni aparati in osebni računalniki, sem želel izvedeti, ali udeleženci diskusije vidijo problem, ki se pojavlja pri tovrstnih izdelkih. ICŽP naj bi odražal le spremembe v cenah, kar pomeni, da je potrebno tisti del spremembe cene, ki je posledica sprememb v kakovosti, na nek način oceniti in izločiti iz izračunov indeksov. Le eden od udeležencev je dejal, da je pri izdelkih, kot so na primer avtomobili, mobilni aparati in osebni računalniki, nesmiselno opazovati cene, saj se kakovost teh dobrin nenehno izboljšuje, tako da dejansko za enako ceno dobimo boljšo dobrino. Iz tega je razvidno, da udeleženec ne pozna postopka korekcije cen zaradi izboljšanja kakovosti, saj bi to verjetno omenil, a je vseeno opazil, da bi bilo potrebno tovrstne izdelke obravnavati drugače. Prav tako je isti udeleženec na vprašanje, kaj se dogaja s cenami sadja in zelenjave odgovoril, da je cena sadja in zelenjave najvišja izven sezone. SURS namreč sadje, zelenjavo in podobne izdelke, na cene katerih zelo vpliva sezona, uvršča med sezonske proizvode, katerih cene se spremljajo dvakrat mesečno, a le v tistem času, ko so na trgu. Za sezonske proizvode in storitve je značilno, da gibanja cen izven sezone niso močna, da so običajno umaknjeni iz prodaje in da se v tem času spremlja zadnja znana cena.

Na vprašanje o gibanju cen izdelkov in storitev v zadnjem času so udeleženci večinoma govorili o podražitvah, le redko so omenili kakšno pocenitev. Udeleženci so opazili, da so prebivalci z nižjim dohodkom bolj občutljivi na podražitve. Po njihovem mnenju so najbolj občutljivi upokojeanci, brezposelni, študentje in ostali, katerih dohodki so dovolj le za preživetje. Nizki dohodki so po njihovem mnenju edini razlog, da le-te skupine prebivalstva občutijo višjo inflacijo, kot jo uradna statistika izračunava. Niso pa omenili dejstva, da je njihova struktura potrošnje drugačna od tistih z višjimi dohodki in zaradi tega hitreje občutijo dvig cen. Cene osnovnih življenjskih potrebščin, ki jih prebivalci porabljajo dnevno, se namreč spreminjajo drugače (pogosto višajo hitreje), kot kaže inflacija, ki je izračunana na podlagi vseh izdelkov in storitev v košarici.

Po mnenju udeležencev pogovora računamo inflacijo zato, da ugotavljamo realno kupno moč posameznika. Po njihovem mnenju inflacija prikazuje, koliko izdelkov in storitev je posameznik lahko kupil za enako količino denarja danes in v preteklosti. Prav tako je inflacija po njihovem mnenju pomembna z vidika države, da doseže pravičnost. Če se v povprečju povečajo cene izdelkov in storitev, se morajo v enaki meri povečati tudi socialni transferji, niso pa omenili, da stopnja inflacije vpliva na regulacijo plač. Udeleženci prav tako niso omenili, da je stabilnost cen predstavljala enega ključnih kriterijev vstopa Slovenije v Evropsko monetarno unijo (EMU), da je stabilnost cen eden temeljnih ciljev slovenske makroekonomske politike, da je inflacija kazalec stabilnosti gospodarstva, da lahko inflacijo oziroma ICŽP uporabljamo kot kazalec gibanja življenjske ravni prebivalstva, da inflacija povzroča negativna pričakovanja ekonomskih subjektov in posledično indeksacijo itn.

4.5 UGOTOVITVE EMPIRIČNE RAZISKAVE

Iz analize sekundarnih virov kvalitativnih informacij je moč razbrati, da so strokovnjaki enakega mnenja o tem, zakaj ljudje občutijo višjo inflacijo, kot pa jo uradna statistika dejansko izračunava. Po njihovem mnenju do tega razkoraka pride, ker ljudje ne poznajo načina merjenja inflacije in svoje občutke glede inflacije oblikujejo na precej majhnem vzorcu izdelkov in storitev, ki večinoma temeljijo na vsakdanji uporabi. Po mnenju udeležencev diskusije pa do tega razkoraka pride pri ljudeh z nižjimi dohodki, ki so zaradi tega bolj občutljivi na dvig cen. Cene naj bi se ves čas spreminjale iz različnih razlogov, njihovi dohodki pa naj bi ostajali na enakem nivoju. Problem torej vidijo v dohodkih, ki se ne povečujejo v skladu z rastjo cen, zato se standard teh ljudi realno zmanjšuje. Gre predvsem za upokojene, študente, brezposelne in ostale prebivalce, ki s svojimi dohodki komaj preživijo mesec. Po mnenju Zdenke Repotočnik iz SURS-a (Nidorfer, 2002) bi bilo za te skupine prebivalstva potrebno računati posebne ICŽP-je, saj se njihova struktura potrošnje razlikuje od tistih z višjimi dohodki. Po mnenju študentov, ki so sodelovali v diskusiji, pa to ne bi bilo smiselno, saj bi bilo zelo težko določiti razrede, za katere bi se izračunavali posebni indeksi cen. Ob tem je potrebno poudariti, da težavnost določanja razredov ne bi smela biti ovira pri odločitvi za izračun takšnih indeksov.

Iz analize sekundarnih virov kvalitativnih informacij je tudi opaziti, da se kar nekaj strokovnjakov ne strinja s tem, da kazalec inflacije kaže manj, kot bi moral. Po njihovem mnenju je v izračun inflacije zajetih vedno več izdelkov in storitev, katerih cene se realno zmanjšujejo zaradi tehnoloških in drugih izboljšav. Posebnosti pri tovrstnih izdelkih je opazil tudi udeleženec v fokusni skupini. Le-ta je dejal, da je pri izdelkih in storitvah, katerih kakovost se nenehno izboljšuje, nesmiselno opazovati cene, saj dobimo za enako ceno veliko boljši izdelek ali storitev. Malačič (2001, str. 7) pravi, da velik delež precenjenosti ICŽP-ja izvira iz zapoznelega uvajanja novih proizvodov v izračun indeksa

in zaradi neustreznega upoštevanja sprememb kakovosti izdelkov in storitev, ki so že vključeni v izračun (glej str. 10).

Iz fokusne skupine je bilo razvidno, da je izračunavanje inflacije zapleten in zahteven postopek. Udeleženci diskusije so po pričakovanju glede na smer izobrazbe pokazali neko osnovno znanje na tem področju, a se v podrobnosti raje niso spuščali. Iz tega lahko sklepamo, da prebivalci RS v povprečju ne poznajo najbolje načina izračunavanja inflacije. Vendar pa to ne bi smel biti razlog, da le-ti v večini občutijo višjo inflacijo, kot pa jo dejansko izračunava SURS. Višjo inflacijo občutijo na izdelkih in storitvah, ki jih najpogosteje uporabljajo. Torej je problem v utežeh, ki so določene posameznim izdelkom oziroma storitvam in ne v njihovem nepoznavanju koncepta inflacije. Inflacija je izračunana kot povprečna rast cen več kot 600 proizvodov in storitev zbranih v košarici. Ker pa povprečni porabnik ne obstaja, spremembe cen doživlja vsak posameznik drugače. Ljudje z nizkimi dohodki občutijo vsako podražitev veliko bolj kot tisti z visokimi dohodki. Edina rešitev bi bila torej v izračunavanju posebnih ICŽP-jev, na primer za gospodinjstva z nižjimi dohodki, a to zahteva veliko več dela in časa, kar pomeni višje stroške, ti pa morajo biti utemeljeni z ustrezno uporabnostjo kazalcev, na primer v socialni politiki države.

Pri empirični raziskavi je potrebno upoštevati, da rezultatov, ki sem jih pridobil s pomočjo fokusne skupine, ne moremo posploševati na celotno populacijo podiplomskih študentov, kakor tudi ne na celotno prebivalstvo Republike Slovenije. Za rezultate, ki bi veljali za celotno prebivalstvo, bi bilo potrebno izvesti veliko več fokusnih skupin ali pa anketo na ustreznem vzorcu.

5 SKLEP

Inflacija je pogosto sprejeta kot nezaželen pojav, saj povzroča družbi več stroškov kot koristi. Med ljudmi še posebno ni zaželena tista inflacija, ki jo občutijo v lastnem žepu. Občutena inflacija je pri določenih ljudeh pogosto veliko višja od tiste, ki jo izračunava uradna statistika. Zaradi tega letijo številne kritike na merjenje inflacije in na njeno metodologijo izračuna. Veliko ljudi trdi, da je inflacija višja od uradno objavljene, nekaj pa je tudi tistih, ki trdijo, da uradno objavljena inflacija kaže preveč.

V Sloveniji od leta 1998 merimo inflacijo z ICŽP-jem, ki kaže povprečno rast cen življenjskih potrebščin od decembra minulega do decembra tekočega leta. SURS, ki je zadolžen za merjenje inflacije pri nas, ugotavlja na podlagi kontinuirane Ankete, kolikšen odstotek družinskega proračuna porabi povprečni slovenski potrošnik za posamezne izdelke in storitve. Z mesečnim opazovanjem cen za te izdelke in storitve nato izračunava spremembe v splošni ravni cen. Ta postopek je precej zahteven, saj morajo zbrati več kot

14.000 cen v Ljubljani, Mariboru, Novem mestu in v Kopru. Tako je inflacija izračunana kot povprečna rast cen, kar pomeni, da za nekatere prebivalce kaže premalo, za druge pa preveč. Da je inflacija podcenjena, trdijo predvsem gospodinjstva z nižjimi dohodki, saj takoj občutijo vsako spremembo cen. Le-ti na podlagi zelo majhnega vzorca izdelkov in storitev, ki jih kupujejo oziroma uporabljajo vsak dan, občutijo višjo inflacijo, kot pa jo dejansko prikazuje SURS.

Občutki o izmerjeni inflaciji so odvisni od posameznika, saj se struktura potrošnje vsakega posameznika razlikuje od povprečnega porabnika, za katerega SURS izračunava inflacijo. Najbolj občutljivi so zagotovo ljudje z zelo nizkimi dohodki, katerih plače ostajajo na enaki ravni skozi čas, cene izdelkov in storitev, ki jih uporabljajo vsak dan, pa se višajo, česar pa uradna inflacija ne pokaže, saj je v izračun zajetih še mnogo drugih izdelkov in storitev, ki jih te skupine ne kupujejo tako pogosto. Tako so na primer v ICŽP vključeni tudi izdelki, katerih kakovost se nenehno izboljšuje, zato se cena teh izdelkov dejansko zmanjšuje, saj SURS korigira cene teh proizvodov zaradi sprememb v kakovosti.

Iz empirične raziskave je bilo razvidno, da merjenje inflacije ni enostaven postopek, na podlagi česar lahko sprejemem postavljeno hipotezo, da je merjenje inflacije zelo zapleten postopek, kar je glavni razlog, da prihaja do nesoglasij o pravilnosti oziroma natančnosti izmerjene inflacije. Večina strokovnjakov je mnenja, da je nepoznavanje koncepta inflacije glavni razlog, da prihaja do vprašanj o ustrezni merljivosti inflacije. Vprašanje pa je, ali bi poznavanje načina merjenja inflacije izboljšala občutke prebivalstva, ki zaznavajo inflacijo drugače, kot jim to kaže uradni kazalec. Za tista gospodinjstva, ki so bolj občutljiva na dvig cen, bi bilo zato smiselno izračunavati poseben indeks cen, v skladu s katerim bi se vodila socialna politika in izvajali njeni ukrepi, na primer usklajevanje socialnih transferjev. Ogrožene socialne družine bi zaradi tega zagotovo izboljšale svoj položaj, ali pa bi ga vsaj ohranjale na isti ravni skozi čas.

6 LITERATURA

1. Antunovič Peter: Ni vse zlato, kar se sveti. Finance, Ljubljana, 1.2.2007, 22, str. 12.
2. Bertoncelj Popit Vesna: Inflacijski čudež. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 12.1.2004, 3, str. 20.
3. Bogataj Marjeta: Pretres košarice za izračun inflacije. Finance, Ljubljana, 28.2.1997, 16, str. 2.
4. Bregar Lea, Ograjenšek Irena, Bavdaž Mojca: Ekonomska statistika 2000. 1. izdaja. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1999. 292 str.
5. Churchill, Gilbert A: Marketing Research, methodological foundations. The Dryden Press : Harcourt Brace College Publishers, 1999. 992 str.
6. Dernovšek Igor: »Komunala: draga, še dražja«. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 9.2.2004, 4, str. 32.
7. Hrvatin Aleksander: Gospodarska rast in inflacija 2004. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 36 str.
8. Intihar Stanka, Arnež Marta: Anketa o porabi v gospodinjstvih. Zbornik Statistični dnevi 2001. Radenci : SDS in SURS, 2001. Str. 91-103.
9. Javornik Lojze: Stanovanja bodo gotovo še dražja. Finance, Ljubljana, 4.1.2007, 2, str. 10.
10. Jazbec Boštjan, Masten Igor: Na kaj Banka Slovenije lahko vpliva in na kaj ne more? Finance, Ljubljana, 21.11.2002, 223, str. 8.
11. Kenda Albina: Evrske cene bodo višje, napovedujejo kupci. Finance, Ljubljana, 5.12.2006, 233, str. 8.
12. Kovač Stanislav: »Public enemy: Neverodostojni Gaspari«. Finance, Ljubljana, 22.11.2006, 224, str. 12.
13. Križnik Božena: Z evrom je marsikaj vsakdanjega dražje, vendar... Delo, Ljubljana, 23.1.2007a, 1, str. 1.
14. Križnik Božena: France Križanič: pogled makroekonomista. »S cenami se ni zgodilo nič življenjsko usodnega«. Delo, Ljubljana, 23.1.2007b, 1, str. 1.
15. Križnik Božena: Bolečine v denarnici in v glavi. Delo, Ljubljana, 23.1.2007c, 1, str. 1.
16. Krueger A. Richard, Casey Mary Anne: Focus Groups. Third edition. Thousand Oaks, London, New Delhi : Sage Publications, Inc., 2000. 215 str.
17. Lotrič Janez: Začnimo strokovno razpravo o računanju inflacije. Gospodarski vestnik, Ljubljana, 8.9.2003, 35, str. 17.
18. Malačič Janez: Dileme in problemi merjenja inflacije. Referat za posvetovanje Zveze ekonomistov Slovenije - Obrazi inflacije. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 30.11.2001.
19. Mišič Ema, Kohek Vlasta: Indeks cen življenjskih potrebščin. Metodološka pojasnila. Ljubljana : SURS. 1.12.2006. 6 str.
20. Mlinarič Urška: »To je debela demagogija«. Večer, Maribor, 17.11.2005, 266, str. 5.
21. Nastav Bojan: Hedonski indeksi cen: primer novih osebnih vozil. Zbornik Statistični dnevi 2005. Radenci : SDS in SURS, 2005. Str. 299-308.

22. Nidorfer Matjaž: Prevarantska inflacija. *Gospodarski vestnik*, Ljubljana, 28.1.2002, 4, str. 32.
23. Obreza Simona: Maastrichtski konvergenčni kriteriji in Slovenija. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2006. 89 str.
24. Plešec Boštjan, Marzidovšek Nataša: Ocenjevanje cen življenjskih potrebščin, drobnoprodajnih cen in cen industrijskih izdelkov pri proizvajalcih. *Delovni zvezek*. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj, 2000. 161 str.
25. Repotočnik Zdenka: Harmonizacija indeksov cen življenjskih potrebščin. *Zbornik Statistični dnevi 1997*. Radenci : SDS in SURS, 1997. Str. 274-288.
26. Roter Mojca: Inflacija in kvantitativna teorija denarja v tranzicijskih državah. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003. 94 str.
27. Savin Davor: Inflacija - nikoli končana zgodba. *Večer*, Maribor, 9.10.2002, 233, str. 0.
28. Senjur Marjan: Inflacijska malomarnost. *Gospodarski vestnik*, Ljubljana, 9.8.2001, 32, str. 11.
29. Simonič Janja: »Dobro obveščeni: Hvala bogu za razprodaje«. *Finance*, Ljubljana, 7.2.2007, 26, str. 2.
30. Tajnikar Maks: Nismo vsi naivneži. *Dnevnik*, Ljubljana, 21.6.2003, 159, str. 24.
31. Tavčar Kristina: Oblikovanje in vloga referenčne obrestne mere na slovenskem in evropskem denarnem trgu. Magistrsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2004. 110 str.
32. Tifengraber Vlasta: Slovenija rekorderka po porabi goriva. *Dnevnik*, Ljubljana, 30.3.2005, 86, str. 22.
33. Toplak Damijan: Na črni listi Pošta in Špar. *Večer*, Maribor, 15.12.2006, 1, str. 1.
34. Vasle Boštjan: Zakaj se nam zdi, da je inflacija višja od uradno objavljene? *Dnevnik*, Ljubljana, 15.2.2007, 37, str. 21.
35. Vasle Boštjan: Regulirane cene v Sloveniji 1992-2004. *Delovni zvezek*. Ljubljana : Urad Republike Slovenije za makroekonomske analize in razvoj. 3(2005), str. 5-37.
36. Žuraj Marija: Vpliv strukture porabe na indeks cen življenjskih potrebščin. Diplomsko delo. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 1995. 51 str.

7 VIRI

1. Harmoniziran indeks cen življenjskih potrebščin. SURS.
[URL: http://www.stat.si/doc/vsebina/04/SVN_2006_SI.pdf], 1.3.2007, 6 str.
2. Indeks cen na drobno se z letom 2006 ukinja. *Novice*. SURS.
[URL: http://www.stat.si/novice_poglej.asp?ID=791], 1.3.2007.
3. Konvergenčni program dopolnitev 2005. Ministrstvo za finance.
[URL: http://www.sigov.si/mf/slov/tekib/konvergenčni_program_2005.pdf], 1.12. 2005.

4. Statistični indikatorji, inflacija. SURS.
[URL: <http://www.stat.si/indikatorji.asp?ID=1>], 1.3.2007.
5. Statistični indikatorji, temeljna obrestna mera (TOM). SURS.
[URL: <http://www.stat.si/indikatorji.asp?ID=22>], 1.3.2007.
6. Ureditev predhodnega dostopa do nekaterih podatkov Statističnega urada RS pred njihovo prvo objavo. SURS.
[URL: http://www.stat.si/stat_predhodniDostop.asp], 17.8.2007.

PRILOGA: Časopisni članki kot sekundarni viri kvalitativnih informacij

Tabela 9: Časopisni članki kot sekundarni viri kvalitativnih informacij

Avtor/Članek/Vir	Vsebina članka	Kazalec
Vlasta Tifengraber: Slovenija rekorderka po porabi goriva. Dnevnik, 30.3.2005.	Velik delež goriv v izračunu slovenske inflacije.	ustrezen
Delo: Cenen trik z dražjo tarifo. STA, 9.4.2004.	Sprememba cenika električne energije in posledično višji ponder električne energije.	precenjen
Igor Dernovšek: »Komunala: draga, še dražja«. Gospodarski vestnik, 9.2.2004.	Rast cen komunalnih storitev, ki niso pravilno upoštevane v ICŽP-ju.	podcenjen
Janez Lotrič: Začnimo strokovno razpravo o računanju inflacije. Gospodarski vestnik, 8.9.2003.	Previsok ponder za energente, sporna metodologija izračuna.	podcenjen
Damijan Toplak: Na črni listi Pošta in Špar. Večer, 15.12.2006.	Podražitve pred uvedbo evra.	ustrezen
Marjeta Bogataj: Pretres košarice za izračun inflacije. Finance, 28.2.1997.	Način izračunavanja inflacije, s komentarjem Zdenke Repotočnik.	ustrezen
Evropska komisija zaradi negotove cene nafte napoveduje višjo inflacijo kot UMAR. STA, 26.10.2004.	Zniževanje inflacije zaradi omejevanja rasti nadzorovanih cen.	ustrezen
Maks Tajnikar: Nismo vsi naivneži. Dnevnik, 21.6.2003.	Zamrznitev plač v javnem sektorju kot politika dezindeksacije.	podcenjen
Boštjan Jazbec, Igor Masten: Na kaj Banka Slovenije lahko vpliva in na kaj ne more? Finance, 21.11.2002.	Rast nadzorovanih cen in deprecijacija tolarja kot vzroka za visoko stopnjo inflacije.	ustrezen
Davor Savin: Inflacija - nikoli končana zgodba. Večer, 9.10.2002.	Majhna rast BDP povzroča višjo rast cen, vprašanje ustreznosti merjenja inflacije, zaradi tehnološkega napredka.	precenjen
Marjan Senjur: Inflacijska malomarnost. Gospodarski vestnik, 9.8.2001.	Neprilagodljivost slovenskega gospodarstva kot vzrok za visoko inflacijo.	ustrezen
Buldožer: Inflacija izgublja orientacijo. Večer, 22.12.1999.	Množične podražitve na eni in nerealne obljube politikov o zajezitvi inflacije na drugi strani.	podcenjen

Avtor/Članek/Vir	Vsebina članka	Kazalec
Matjaž Nidorfer: »V središču: Prevarantska inflacija«. Gospodarski vestnik, 28.1.2002.	Zakaj je občutena inflacija višja od uradno objavljene.	podcenjen
Boštjan Vasle: Zakaj se nam zdi, da je inflacija višja od uradno objavljene? Dnevnik, 15.2.2007.	Občutena inflacija.	ustrezen
Janja Simonič: »Dobro obveščeni: Hvala bogu za razprodaje«. Finance, 7.2.2007.	Zaradi razprodaj nižja inflacija.	ustrezen
Socialne partnerje razdelila terminologija. STA, 5.2.2007.	Sindikati želijo usklajevanje plač s produktivnostjo in inflacijo.	ustrezen
Peter Antunovič: Ni vse zlato, kar se sveti. Finance, 1.2.2007.	Uvoz poceni izdelkov in Azije v ZDA zmanjšuje inflacijo.	podcenjen
Božena Križnik: »France Križanič: pogled makroekonomista. S cenami se ni zgodilo nič življenjsko usodnega«. Delo, 23.1.2007.	Nevtralen vpliv evra na rast cen.	ustrezen
Božena Križnik: Bolečine v denarnici in v glavi. Delo, 23.1.2007.	Evro povzročil rast cen.	podcenjen
Lojze Javornik: Stanovanja bodo gotovo še dražja. Finance, 4.1.2007.	1.1.2008: DDV za prodajo novih stanovanj iz 8 % na 20 %, rast gradbenih stroškov za več kot je inflacija.	ustrezen
Vlada sprejela zavezo o nezviševanju cen zaradi evra. STA, 7.12.2006.	Pricewatch - opazovanje cen in opozarjanje na drastične podražitve pred uvedbo evra.	ustrezen
Albina Kenda: Evske cene bodo višje, napovedujejo kupci. Finance, 5.12.2006.	Po podatkih iz raziskave večina Slovencev meni, da se bodo cene povečale zaradi uvedbe evra.	ustrezen
Stanislav Kovač: »Public enemy: Neverodostojni Gaspari«. Finance, 22.11.2006.	Zakaj BS ne razkrije pravih vzrokov za zniževanje inflacije.	ustrezen
Slovenjgraški Sivi panterji v pripravi na jesenske volitve. STA, 1.4.2006.	Plače in življenjski stroški rastejo, pokojnine ostajajo enake.	ustrezen
Urška Mlinarič: »To je debela demagogija«. Večer, 17.11.2005.	Negativen vpliv reform na življenjski standard upokojujencev in študentov.	ustrezen
Postaja življenje drago? Večer, 24.4.2002.	Cene povsod enake, plače višje v Ljubljani, kjer podražitve ne pridejo toliko do izraza.	ustrezen

Avtor/Članek/Vir	Vsebina članka	Kazalec
Vesna Bertonec Popit: Inflacijski čudež. Gospodarski vestnik, 12.1.2004.	Vpliv omejevanja rasti reguliranih cen na inflacijo.	podcenjen

Vir: Lastna raziskava, 2007.